

Masarykova univerzita

Fakulta sociálních studií

**Role nových médií a pravidla jejich užívání
v každodennosti párů**

The role of new media and rules of use in everyday life of couples

Diplomová práce

Bc. Radka Zavadilová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Alena Macková, Ph.D.

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Brně dne 6.6.2017

.....

Bc. Radka Zavadilová

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. et Mgr. Aleně Mackové, Ph.D., za skvělý přístup, rady a podněty při vedení mé diplomové práce. Děkuji také všem respondentům za jejich čas a ochotu při účasti na výzkumu.

Anotace

Tato výzkumná diplomová práce se zabývá rolí nových médií v každodennosti párů. Nová média pronikají do našich životů, pomáhají je utvářet a strukturovat a umožňují nám být permanentně dostupní druhým. To na jednu stranu přináší volnost, na druhou stranu se potýkáme s problémy kontroly a narušování soukromí. Těmto jevům lze předcházet nastavováním pravidel užívání nových médií. Cílem této práce je zjistit, jak páry používají nová média a s jakými pravidly se toto užívání pojí. Za účelem pokrýt všechny sdílený čas páru jsou ve výzkumu zohledněny jak sdílené mediální praxe v domácnosti, tak komunikace prostřednictvím nových médií mimo prostor domácnosti. Práce je založena na kvalitativním výzkumu a na výzkumné otázky hledá odpovědi prostřednictvím dat z polostrukturovaných rozhovorů. Výzkum a jeho závěry mají ambici rozšířit diskuzi o roli nových médií v každodennosti a spojit ji s diskuzí o roli nových médií v romantických vztazích.

Klíčová slova

výzkumná práce – kvalitativní výzkum – polostrukturované rozhovory – nová média – každodennost – domácnost – komunikace – romantické vztahy – páry

Abstract

This research thesis deals with the role of new media in everyday life of couples. New media penetrate into our lives, they help to build and structure them and they enable us to be permanently accessible for others. On the one hand that brings us freedom, but on the other hand we face problems of privacy control and intrusion. This effect can be prevented by setting of rules of new media use. The aim of this thesis is to find out how couples use new media and with which rules is the use connected. In order to cover all couples' shared time the research takes account of both shared media practice at household and communication via new media outside the household. The thesis is based on qualitative research and it answers the research questions via data from semi-structured interviews. The research and its conclusion have an ambition to extend discussion of the role of new media in everyday life and to join it with discussion about the role of new media in romantic relationships.

Keywords

research thesis – qualitative research – semi-structured interviews – new media – everyday life – household – communication – romantic relationships – couples

Obsah

Úvod	6
1. Teoretická východiska.....	9
1.1 Každodennost a média.....	9
1.1.1 Domov a domácnost.....	11
1.1.2 Teorie domestikace	12
1.2 Koncept časoprostorového rozpojení	13
1.3 Mediální praxe	15
1.4 Mediální celek.....	16
1.5 Výzkumy na téma role nových médií v romantickém vztahu	17
1.6 Teoretický problém	22
2. Metodologická východiska	23
2.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	23
2.2 Kvalitativní výzkum	24
2.3 Metoda sběru dat	26
2.3.1 Výběr respondentů	29
2.3.2 Průběh sběru dat.....	32
2.4 Etika výzkumu	34
2.5 Analýza dat	35
3. Analytická část.....	38
3.1 Oddělené mediální praxe	38
3.2 Sdílené mediální praxe	41
3.3 Sdílení objektů a soukromí	50
3.4 Komunikace prostřednictvím NM jako nadstavba každodennosti.....	58
3.4.1 Domlouvání a organizování „za pochodu“.....	59
3.4.2 Nahrazování osobního kontaktu.....	60
3.4.3 Vytváření rutiny i v zóně „tam a teď“	63
3.4.4 Neustálý přehled o partnerovi.....	63
3.4.5 Provazování osobní komunikace a komunikace prostřednictvím NM.....	65
4. Diskuze a závěr	67
5. Seznam literatury.....	72
Seznam tabulek.....	75
Jmenný rejstřík	75

Věcný rejstřík	75
6. Přílohy	76
6.1 Profily respondentů	76
6.2 Informovaný souhlas	79

Úvod

Nová média představují oblast, která s nebývalou intenzitou zasáhla v posledních desetiletích snad do všech oblastí lidského života, stále se vyvíjí, proměňuje a nabízí tak prostor k neustálému empirickému mapování tohoto vývoje. Vztahu médií a každodennosti se věnuje množství teoretiků a výzkumníků, v této práci budu konkrétně navazovat na tradici mediálně-etnografického přístupu ke každodennosti (Silverstone 1994, Bakardjieva 2005, Macek 2015), který se snaží reflektovat způsoby, jakými média ovlivňují životy lidí a jak naopak lidé modifikují užívání médií na základě svých potřeb.

Nová média zasahují do struktur naší každodennosti, rozrušují je a proměňují. Zatímco dříve bylo možné zaměřovat se na každodenní realitu pouze „tady a teď“, tj. byla svázána s nějakým fyzicky zakotveným místem, s rozšířením mobilních komunikačních zařízení (Macek 2013) se stáváme permanentně dostupní druhým bez ohledu na to, kde se právě nacházíme. Zatímco dříve byly role, v nichž lidé vystupovali, například jako zaměstnanec, rodič, manžel, kamarád apod., často vázané na nějaký prostor, nové technologie tyto hranice smazávají. Spolu s touto změnou se proměňují i určité vzorce partnerského života, protože nová média partnerům umožňují prakticky neustálou interakci.

Partneři v romantickém vztahu jsou specifickými uživateli ve smyslu sdílení každodennosti. Každý přináší své zvyky a své praxe, které pár při společném soužití modifikuje, vytváří i vlastní specifické zvyky a praxe a dává tak vzniknout sdílené každodennosti. V důsledku časoprostorového rozpojení (Giddens 2003) a rozšíření mobilních komunikačních technologií (Macek 2013) se každodenní životy neodehrávají pouze „tady a teď“ a sdílená každodennost párů nepatří pouze mezi zdi společné domácnosti. Partneři v romantickém vztahu jsou v častém kontaktu prostřednictvím nových médií, což jim umožňuje rozšiřovat jejich sdílenou každodennost. Komunikací a užíváním nových médií v romantickém vztahu se v poslední dekádě zabývali především výzkumníci z USA, jejich práce se však neopíraly o téma každodennosti. Ve svém výzkumu oba pohledy spojují.

Ruku v ruce s možností permanentního kontaktu jde i nebezpečí kontroly a narušování soukromí. Vztahy jsou charakterizovány „rozporuplnými a současnými potřebami partnerů cítit se ve spojení s druhým a zůstat nezávislými jedinci.“ (Baxter a Montgomery 1966 in

Duran et al. 2011) Jednou z možností, jak tyto potřeby efektivně naplňovat, je vytváření pravidel užívání nových médií.

Tato práce se zabývá novými médii a věnuje se mladým pracujícím párům, které spolu žijí ve společné domácnosti. Cílem této práce je prostřednictvím kvalitativního výzkumu zjistit, jak páry používají nová média ke sdílení každodennosti a s jakými pravidly se toto užívání pojí. Výzkum a jeho závěry mají ambici rozšířit diskuzi o roli nových médií v každodennosti a spojit ji s diskuzí o roli nových médií v romantických vztazích.

Struktura práce odpovídá tradičnímu rozdělení na teoretickou, metodologickou a analytickou část. V teoretické části formuluji východiska své práce a zasadím výzkum do kontextu debat o každodennosti a roli nových médií v romantických vztazích. V metodologické části stanovím výzkumné otázky, výzkumný vzorek a zdůvodním a popíšu volbu metody sběru a analýzy dat. V analytické části přejdu k samotné analýze získaných dat, jejíž výsledkem bude naplnění cíle práce a zodpovězení výzkumných otázek. Závěry práce podrobím diskuzi a vyvodím možnosti pro další výzkum.

1. Teoretická východiska

V této části představím teoretická východiska, která hrála klíčovou roli při formulaci teoretického problému.

1.1 Každodennost a média

Objektem zájmu této práce je užívání nových médií v každodennosti párů a způsob vytváření pravidel tohoto užívání. Zkoumání mediálních praxí má dlouhou tradici a na jejím základě převládá přesvědčení (Bakardjieva 2005, Berker 2006, Macek 2015, Silverstone 1994), že každý uživatel si užívání technologie individuálně přizpůsobuje podle svých potřeb, ať už jde o výběr artefaktu, sledovaného mediálního obsahu nebo umístění technologie v domácnosti. Pokud tuto domácnost však sdílí dva lidé, jejich potřeby se střetávají a společně působí na formování podoby každodennosti. Situace je o to specifičtější, pokud se jedná o partnery v romantickém vztahu, kteří v domácnosti nežijí dva oddělené životy, jako by tomu mohlo být například u spolubydlících, kamarádů nebo sourozenců, ale naopak se snaží svou každodennost sdílet.

Kvůli individuálnímu přizpůsobování užívání médií potřebám uživatele je třeba se při zkoumání mediálních praxí zaměřit na oblast každodenního života, abychom byli schopni pochopit kontext, do něhož je médium integrováno, čím je jeho užití modifikováno a na co může mít samo vliv. Jak chápat a uchopovat realitu kolem sebe definovali z hlediska fenomenologické sociologie Peter Berger a Thomas Luckmann v díle *The Social Construction of Reality* (1991).¹ Z jejich pojetí každodennosti pak vycházeli další teoretici a výzkumníci jako Anthony Giddens (2003) nebo Maria Bakardjieva (2005). Berger a Luckmann (1991) dělí každodennost do časoprostorových segmentů (tzv. zón) a realita každodenního života se odehrává v zóně „tady a teď“.

„Realita každodenního života je organizována kolem ‚tady‘ mého těla a ‚ted‘ mé přítomnosti. Toto ‚tady a teď‘ je ohnisko mé pozornosti v realitě každodenního života. Co je mi ‚tady a teď‘ prezentováno v každodenním životě, je realita mého vědomí.“ (Berger a Luckmann 1966, s. 36)

¹ Poprvé vyšlo v roce 1966. Verze z roku 1991, s níž pracuji, je reprintem vydání z roku 1971.

Každodenní realita je intersubjektivní. Každý jedinec má svou zónu „tady a teď“, která není totožná se zónami „tady a teď“ ostatních lidí. Tyto zóny jsou mimo jeho dosah, jsou „tam a tehdy“, zároveň je však naše realita sdílená s ostatními, čímž se zóny prolínají. V díle *Structures of the Life-World* Alfred Schutz a Thomas Luckmann (1973) toto rozdělení revidují a s ohledem na nové komunikační technologie rozšiřují svět v dosahu jedince o svět v mediovaném dosahu, kde je možné „telefonovat nebo sledovat na televizní obrazovce události, které se odehrávají na jiných kontinentech“ (Schutz a Luckmann 1973, s. 44). Tato nová zóna „tam a teď“ nabývá na důležitosti s rozvojem komunikačních technologií, a zejména s nástupem a rozvojem internetu (Zhao 2006) a mobilních telefonů (Macek 2012).

„Protože se moderní společnosti stále více stávají technologicky mediované, potřebujeme rozumět našim každodenním interakcím s technologiemi na ulicích, ve školách, na radnici, v nemocnici, doma a v kanceláři. Pátrání po porozumění role technologií v každodenním životě je konec konců snahou o porozumění tomu, co charakterizuje moderní život.“ (Berker et al. 2006, s. 2)

V této práci vycházím z mediálně-etnografického přístupu ke každodennosti, jehož „výsledkem je zřetelně plastický obraz mediální každodennosti: ta je fenomenologicky chápána a zkoumána jako svět v dosahu sociálních aktérů, který je právě tak ritualizovaný a pravidelný a propsaný hodnotami, sociálními a genderovými rolemi a sociálními vztahy, jako potenciálně nestabilní a procesuální, otevřený vyjednání o pravidlech, hodnotách a rolích.“ (Macek 2015, s. 23) Etnografický přístup uplatňoval při zkoumání mediální každodennosti od 80. let 20. století David Morley (1992), představitel tzv. birminghamské školy. Zabýval se především televizí a televizním publikem a kladl si otázky jako, jak televize ovlivňuje vztahy v rodině, jak každodenní život ovlivňuje vnímání a interpretaci televizních obsahů, jakou roli členové domácnosti televizi přisuzují a podobně. Do stejné oblasti spadá rovněž domestikální výzkum (Berker et al. 2006) a do jisté míry navazující výzkumy Rogera Silverstone (1994, 2006) a Marie Bakardjiev (2005). U nás se k mediálně-etnografickému přístupu hlásí Jakub Macek (2015). Zatímco Silverstone se po vzoru Morleyho věnoval roli televize v každodennosti, Bakardjiev si klade za cíl „analyzovat místo internetu v každodenních životech obyčejných lidí a způsoby, jakými ovlivňuje jejich životy a sám je jimi ovlivňován“ (Bakardjiev 2005, s. 37). Objekt zájmu výzkumníků zabývajících se rolí

médií v každodennosti se tedy proměňuje s tím, jak se proměňují technologie, které nás v každodennosti obklopují.

Henri Lefebvre (1991) chápal každodenní život jako souhrn pracovního, osobního a rodinného prostoru a volného času stráveného mimo domov. Ačkoliv média již pronikla do všech těchto oblastí, pozornost výzkumníků se zaměřuje zejména na prostor domácnosti. Domácnost totiž značí prostor, kde se média uzpůsobují potřebám uživatelů a kam se postupně včleňují. Tento proces se nazývá *domestikace* (viz dále). Bakardjjeva (2005) upozorňuje na široké rozpětí pojmu „každodenní život“, s nímž je potřeba počítat a vymezit svůj vlastní záběr tohoto fenoménu, který má v sociálních vědách komplexní historii a nabývá různých významů v různých sociálních teoriích. Zároveň ale ve shodě s Lefebvrem (1991) prohlašuje, že „každodenní život nemůže být redukován na soukromou sféru a procesy spotřeby.“ (Bakardjjeva 2005, s. 37) I v této práci je důležité vyměřit výsek z široké každodenní reality, na který se bude výzkum zaměřovat.

1.1.1 Domov a domácnost

Pro ujasnění a vymezení zkoumaného výseku z tohoto široce pojímaného každodenního života pracují výzkumníci s pojmy *domov* či *domácnost*. Roger Silverstone (1994, 2006 in Berker et al.) pracuje s oběma pojmy a vysvětluje jejich provázanost. Domov je podle něj rozumový konstrukt spojený s emocemi jako pocit sounáležitosti a bezpečí, není to konkrétní místo, proto „domov může být cokoliv od národa po stan nebo sousedství“ (Silverstone 1994, s. 26).

„Domovy [...] jsou víc než jen domy. Domov je výsledkem našich praktických a emocionálních závazků k danému prostoru a jako takový může být nahlížen jako fenomenologická realita, v níž jsou utvářeny naše identity a zachována naše bezpečnost.“ (Silverstone 1994, s. 45)

Oproti tomu domácnost je definována jako „sociální, ekonomická a politická jednotka s určitou stabilní transakční kulturou a hodnotami, které jsou uvnitř této jednotky utvářeny, udržovány a přenášeny, i když jsou provizorní a křehké“ (Silverstone in Berker et al. 2006, s. 41). Stejně jako domov bychom mylně mohli ztotožňovat s domem, domácnost bývá dle Silverstona mylně ztotožňována s rodinou, protože nukleární rodina „byla jednotkou, kde se shodovaly sociální, prostorové a ekonomické hranice“ (Silverstone 1994, s. 44). Všechny

domácnosti ale nemusí nutně tvořit členové rodiny, jejich podoby jsou rozmanité. V domácnostech společně žijí i jednotlivci spojeni jiným než příbuzenským nebo partnerským svazkem,² případně se mohou domácnosti skládat jen ze samotných jednotlivců. Tato práce se bude zabývat domácnostmi tvořenými pouze dvěma partnery. Vztah mezi domovem a domácností vysvětluje Silverstone (1994, s. 45) takto:

„Domov je to, co je vytvářeno nebo ne (cítíme, nebo se necítíme doma v prostorách, které obýváme a vytváříme); je tvořen jako výsledek produktivní a reprodukční práce jeho členů a také celou řadou dalších aktivit, zejména spotřebními aktivitami, jejichž konečným produktem je více či méně silný pocit identity, vlastnictví a sounáležitosti. Domácnosti jsou sociální, ekonomické a politické systémy, v nichž se tato práce odehrává.“

Na rozdíl od Silverstona vymezuje Bakardjjeva (2005) domov jako interiér v opozici k exteriéru, odkud pochází objekty (produkty trhu, technologie, zprávy) v tomto interiéru užívané. Ve shodě s Lefebvrovým pojetím označuje Bakardjjeva (2005) domov jako jedno z míst každodenního života. Jelikož se lidé v každodenním životě ocitají na různých místech, je komplikované zkoumat každodennost jako celek, proto se výzkumy nejčastěji zaměřují právě na prostor domácnosti, který bývá z kontextů, v nichž se v každodenním životě pohybujeme, nejstabilnější. Stejně tak je ale možné zkoumat i užívání médií na pracovišti.³

1.1.2 Teorie domestikace

Každodennost pozdně moderní společnosti je prosycena médii. Jak upozorňuje Sonia Livingstone, „médiá jen jednoduše nezabírají čas a prostor, ona je také strukturují a dávají jim význam“ (Livingstone 2002, s. 81). Jejich užívání je často i v dnešní době ritualizováno a pomáhá strukturovat průběh dne. Proces, při němž uživatelé v různých sociálních prostředích integrují média do svých struktur, denních rutin a hodnot, se nazývá *domestikace* (Berker et al. 2006). Toto pojmenování vychází z připodobnění technologií k divokým zvířatům (Berker et al. 2006, s. 3), protože představují hrozby i výzvy, a abychom mohli

² O sdílených domácnostech pojednává diplomová práce Aleny Staré (2010) Sdílené domácnosti: Nové sféry intimity?

³ Mediální praxe na pracoviště zkoumá například diplomová práce Evy Syrovátkové (2015) Role starých a nových médií v každodenním životě tzv. „blue collars“.

užívat jejich moc, musíme je domestikovat. Byl by však omyl domnívat se, že „takový proces je nekomplikovaný, lineární a bez rozporů“ (Silverstone in Berker et al. 2006, s. 231). Právě naopak – koncept domestikace se od tohoto pohledu odklání a „spíše prezentuje teoretický rámec a výzkumný přístup, který zvažuje komplexnost každodenního života a místo technologie v jeho dynamice, rituálech, pravidlech, rutinách a vzorcích.“ (Berker et al. 2006, s. 1)

Složitost situace, do jaké se média musí zakomponovat přibližuje Macek, když říká, že „nová média [...] vstupují do každodennosti, v jejímž středu stojí soukromá sféra koncentrovaná obvykle kolem sdíleného domova, do každodennosti, jež je proopsána vyjednanými hodnotami, stvrzenými potřebami, mocenskými vztahy a genderovými a rodinnými rolemi. Zde se konkrétní nová média ocitají v kontextech užití.“ (Macek 2013, s. 136) Během integrace do struktur domácnosti projde technologie proměnou od produktu na trhu po samozřejmou součást domácnosti, která nese symbolické hodnoty. Pokud je domestikace úspěšná (Berker et al. 2006, s. 3), naše vnímání technologie se změní od obrazu chladného, problematického a náročného konzumního zboží k obrazu pohodlného, užitečného a důvěryhodného nástroje.

Podle Morleyho se domov stal „plně technologizovaným místem a bývá definován technologiemi, které jej utvářejí“ (Morley in Berker et al. 2006, s. 33), v dnešní době ale stojíme na počátku opačného procesu, kdy dochází rovněž k de-domestikaci médií ve veřejném prostoru a dislokaci domácího života jako takového. Svě tvrzení Morley (in Berker et al. 2006) demonstruje na příkladu televizních obrazovek, které se po ovládnutí domácího prostoru vrací do veřejných prostorů a běžně se s nimi setkáváme v barech, restauracích, na letištích atd. Další dimenzí tohoto problému jsou mobilní média, která pro uživatele privatizují veřejný prostor. Morley říká, že „mobilní telefon je nejspíš privatizační technologie naší doby. [...] Uživatel často nevěnuje pozornost těm, kdo jsou fyzicky blízko, zatímco mluví s jinými, kteří jsou daleko.“ (Morley in Berker et al. 2006, s. 34).

1.2 Koncept časoprostorového rozpojení

Žijeme v době, kdy čas a prostor již nejsou na sebe vzájemně navázané koncepty. Oddělení času a prostoru je podle Giddense (2003) jedním z důsledků modernity, který zároveň určuje

její dynamiku. Oddělení těchto dvou konceptů je dáno jejich odlišným vývojem v době modernity. „V moderní době došlo ke standardizaci a koordinaci času, zatímco prostor se vyvíjel směrem ke vzniku ‚prázdného prostoru‘“. (Giddens 2003, s. 25) Zatímco čas je tedy vždy přesně dán, prostorové jednotky jsou typické svou zaměnitelností. Jelikož lidské životy a činnosti se odehrávají v čase a prostoru, tato proměna zakoušení obou konceptů se nutně promítla do proměny těchto činností. Giddens říká, že „oddělení času a prostoru a jejich zformování do standardních ‚prázdných‘ dimenzí rozbíjí spojení mezi sociální činností a její ‚vázaností‘ na zvláštnosti kontextů přítomnosti.“ (tamtéž s. 25–26) Toto rozpojení je ještě více umocněno v současné době permanentní dostupností díky mobilním komunikačním technologiím, díky nimž se otevřely „nové možnosti časoprostorové regulace. Není nutné (a často již ani není možné) tedy již spoléhat na to, že konkrétní místa jsou spojena s očekávatelnou přítomností konkrétních lidí – protože oni konkrétní lidé jsou [...] všude a nikde.“ (Macek 2012, s. 72)

Podle Shanyanga Zhaa (2006) nestačí pro plné pochopení způsobů, jak se lidé spojují a jak spolu interagují, studovat pouze bezprostřední zónu „tady a teď“, nýbrž je v důsledku působení časoprostorového rozpojení nutné se zabývat i sociální interakcí ve vzdálených zónách, které jsou zprostředkovány komunikačními technologiemi. Zhao klade v tomto smyslu důraz na roli internetu, protože „internet poskytuje nové způsoby komunikace a socializace, které fundamentálně transformují svět, v němž žijeme“ (Zhao 2006, s. 459). Tato komunikace se odehrává právě v zóně „tam a teď“. Online komunikace rozšířila „interakční mix“ (Zhao 2006, s. 466) každodennosti, který je nyní charakteristický pluralitou módů kontaktu, z nichž si jednotlivec vybírá způsob, jakým bude interagovat s druhými.

Ačkoliv Zhao považuje za původce velkých změn v sociální konstrukci reality a možností komunikace internet, Macek (2012) označuje za zásadnější mobilní komunikační technologie, a především mobilní telefony. Říká, že „právě praxe s nimi spojené učinili zónu ‚tam a teď‘ trvalou, protože právě díky nim – díky tomu, že se spolu s nimi pohybuje ve fyzickém prostoru naše delokalizované soukromí – jsme stále dostupní druhým a druzí dostupní nám.“ Touto trvalou dostupností se zabývají James E. Katz a Mark Aakhus (2004) v knize *Perpetual Contact*, kde řeší společenský dopad technologie mobilních telefonů na příkladech z různých zemí. Vychází přitom z předpokladu, že „v jednadvacátém století se telefon stal pro biliony lidí pojivem každodenního života“ (Katz a Aakhus 2004, s. 1).

Dokládají, že tato technologie ovlivňuje lidské životy a mezilidské vztahy a modifikuje již existující komunikační vzorce.

„Zatímco tradiční telefonní hovor je spojen s jedním místem, mobilní telefon je po ruce stále. Mobilní telefon tak umožňuje dostupnost, kdekoliv jste; proto je méně pravděpodobné, že zmeškáte příležitost. Trvalá dostupnost však může být zároveň závazek. Riskujeme, že ostatní předpokládají, že vlastník mobilního telefonu přijme zprávu bez ohledu na místo nebo čas. Ve skutečnosti mobilní telefon nezbytně nenabízí ‚více volného času‘ nebo ‚více osobních možností‘, jak si lidé mysleli na začátku 90. let. Mobilní telefon neimplikuje, že máme více svobody než předtím. Naopak, mobilní telefon může být prostředkem kontroly.“ (Katz a Aakhus 2004, s. 22)

Vzhledem k důsledkům časoprostorového rozpojení, jako je permanentní dostupnost díky rozšíření mobilních komunikačních technologií a rozšíření každodennosti o zónu „tam a teď“, považuji za důležité při zkoumání role nových médií v každodennosti párů zahrnout kromě prostoru domácnosti také mediovanou komunikaci partnerů mimo domov, která má v utváření a udržování vztahu neopomenutelnou roli. Může se odehrávat „všude a nikde“, každodennost a společný život partnerů nekončí zdmi společného bytu a nejsou podmíněny fyzickou přítomností obou partnerů v tomtéž prostoru právě díky komunikačním technologiím a je třeba tuto součást každodenního života rovněž reflektovat.

1.3 Mediální praxe

Média jsou užívána v různých kontextech, za různými účely. To, s kým, případně v jaké situaci, mediální praxe provozujeme, určuje jejich povahu. Mediální praxe mohou být individuální, interakční, sdílené a semisdílené (Macek 2013). Individuální praxe vykonávají lidé individuálně, tyto praxe jsou „zčásti rezervoárem, z něž jsou následně rekrutovány praxe sdílené a semisdílené.“ (tamtéž, s. 139) Interakční praxe představují mediovanou interpersonální a skupinovou interakci, patří k nim telefonování, esemeskování, užívání online sociálních sítí, chatování, e-mailová či hraní online her. Sdílené praxe „mají povahu společné, párově provozovaných aktivit a patří mezi ně například společné sledování filmů, seriálů nebo televizních zpráv“ (tamtéž). Podle Macka (2013) jsou právě sdílené praxe klíčové pro

budování a udržování sdíleného soukromí ve vztahu a pro konstrukci a ritualizaci domácího času. Jak důležitou roli mohou hrát sdílené mediální praxe v partnerství či manželství, ukazuje například výzkum zabývající se vlivem hraní videoher na spokojenost ve vztahu. Michelle Ahlstrom et al. (2012) zjistili, že páry, kde pouze jeden partner hraje videohry, mají více partnerských neshod než páry, kde hrají videohry oba. Páry, kde oba partneři hrají videohry, se na téma hraní méně hádají než páry, kde hraje jen jeden partner, a v průměru tři čtvrtiny z nich dokonce tvrdí, že hraní má pozitivní dopad na jejich vztah.

Podobnými praxemi jsou semisdílené praxe, které také slouží k ritualizaci a vyplnění prostoru v každodennosti, jsou ale spíše kulisou, ne soustředěnou aktivitou. „Mezi semisdílené praxe může patřit například poslech rádia během snídaně, v autě či v zaměstnání, společné sledování seriálů při jídle, pouštění hudby coby domácí kulisy či pouštění televize, coby pozadí dalších domácích aktivit.“ (Macek 2013, s. 140)

Ve svém výzkumu se dotknu všech druhů mediálních praxí a budu zjišťovat významy, jež těmto praxím jejich účastníci přisuzují. Sonia Livingstone říká, že „jak se média rozšířila v našich každodenních a domácích rutinách, čas strávený doma dnes znamená čas s médii a často je záležitostí spíš volby, než nezbytnosti trávit tento čas také s dalšími členy rodiny“ (Livingstone 2002, s. 167). Pokud je tedy čas strávený s partnerem otázkou volby spíše než čas trávený s médii, vyvstává otázka, zda média v domácnosti partnery sbližují či naopak. Jsou sdílené mediální praxe partnerů záležitostí vědomé volby a mají partneři od této volby nějaká očekávání, ať už je to jen více společného času, který jindy nemají, nebo vzájemné sblížení? Nebo je společně trávený čas při užívání médií jen zaběhlou rutinou, nad jejímž účinkem partneři nijak nepřemýšlí a ani jej neočekávají?

1.4 Mediální celek

Při zkoumání role médií v každodennosti nelze na média pohlížet izolovaně, jelikož se do domácnosti nikdy ani nezačleňují izolovaně a nejsou izolovaně používána. Macek (2013, s. 136) říká, že nová média se v každodennosti „ocitají v kontextech užití, v nichž jsou situovaná vedle jiných mediálních technologií, tedy vedle jiných objektů, komunikačních kanálů a interakčních platforem a současně jiných mediálních praxí a spolu s nimi tváření to, co označuji jako mediální celek (media ensemble).“ Mediální celky jsou individuální, každý

uživatel má jiné preference, potřeby a motivace a podle nich nastavuje své mediální praxe. Mediální celky zároveň nejsou statické a nevyhnou se kontextovým a vnějším vlivům.

„Jsou jednak genderované a jsou odrazem vyjednávání a mocenských vztahů, jež se rodí v rámci domácností, intimních vztahů a rodin a zároveň coby jedno z klíčových rozhraní mezi soukromým a veřejným ztělesňují a odrážejí širší kontextuální mocenské vztahy, jež ovlivňují soukromou sféru.“ (Macek 2013, s. 137–138)

Ačkoliv se tedy v této práci soustředím na roli nových médií, nechci svou pozornost uzavírat vůči starým médiím, která mohou hrát významnou roli v každodennosti párů, ale ani vůči činnostem nezahrnujícím přímo média, které mohou představovat důležitou složku trávení volného času páru. Koneckonců i kolem nemediovaných aktivit, jako jsou procházky, rodinné oslavy, sporty nebo například vybavování bytu, existuje mediální kontext – výběr nábytku přes internet, inspirace na sociálních sítích, organizace aktivit přes komunikační média nebo vyhledávání trasy na mapách na internetu.

1.5 Výzkumy na téma role nových médií v romantickém vztahu

Nová komunikační média se vyznačují svou mobilitou, což znamenalo vývoj každodennosti jednotlivců, jak bylo nastíněno v předchozích kapitolách. Možnost být neustále na dosah proměňuje mimo jiné podobu partnerských vztahů v moderní době. Trvalá dostupnost znamená pro partnery možnost komunikace kdykoliv a odkudkoliv, čímž se jejich komunikace stává hustší a intenzivnější. Zároveň však vzniká nebezpečí neustálé kontroly partnera prostřednictvím této komunikace a do popředí vystupuje také otázka utváření a porušování hranic soukromí v užívání nových komunikačních médií. Tato a další témata řešili zhruba v posledním desetiletí výzkumníci především z USA, jejichž myšlenky a závěry představím v této kapitole.

Sarah M. Coyne et al. (2011) realizovali na americké populaci v roce 2007 výzkum s cílem zjistit, jaká komunikační média partneři v romantických vztazích používají, a hledali vztah mezi používáním technologií ke komunikaci a spokojeností ve vztahu. Výzkum probíhal na více než tisíci respondentech pomocí dotazníkového šetření v institucích

a workshopech zaměřených na páry ve vážném vztahu nebo v manželství. Na základě získaných dat došli Coyne et al. (2001) k závěru, že nejčastějším komunikačním médiem pro každodenní komunikaci párů je mobilní telefon, který jim umožňuje být v kontaktu v průběhu dne a zvyšovat jejich vzájemnou komunikaci, když jsou oddělení. S důležitostí mobilního telefonu pro komunikaci romantických partnerů pracují i další výzkumníci (viz dále).

„Vzhledem k tomu, že mobilní telefony jsou používány k udržování vztahů a jsou obecně vnímány jako důležité pro lidi, je pravděpodobné, že budou partnery vnímány jako důležité pro jejich vztah kvůli schopnosti mobilních telefonů udržet je v kontaktu bez ohledu na vzdálenost a čas. Časté užití mobilních telefonů pro krátké interakce se tak stává primárním způsobem sdílení zážitků, názorů, pocitů a informací s romantickým partnerem.“
(Miller-Ott 2012, s. 19–20)

Mezi média využívaná páry ke komunikaci patřily kromě mobilních telefonů také e-maily, sociální sítě a zprávy. Vzácnější pak bylo využívání blogů a webkamer. Coyne et al. (2011) dále zkoumali nejčastější účely této elektronické komunikace partnerů. Nejčastějším důvodem ke komunikaci bylo vyjádření náklonnosti, naopak z tzv. negativní komunikace využívala asi čtvrtina dotazovaných elektronická komunikační média k probírání závažných záležitostí, přičemž asi 10 % je využívalo k omluvě nebo „načnutí“ tématu, které by mohlo vyvolat hádku. Méně, asi 3 % respondentů užívalo média k ranění druhého.

Robert Duran et al. (2011) se ve svém výzkumu snaží vypořádat s protichůznými potřebami cítit se ve spojení s druhým a zůstat nezávislými jedinci, které partneři v romantickém vztahu pociťují. Jakou roli v těchto potřebách hrají mobilní telefony u mladých lidí v romantickém vztahu zkoumali Duran et al. (2011) dotazníkovou metodou na 210 amerických studentech kurzu komunikace, kteří byli toho času v nějakém romantickém vztahu od nezávazného vztahu po manželství. V dotazníku bylo použito škálování a otevřené otázky, pomocí kterých výzkumníci zjišťovali zkušenosti respondentů s konflikty ohledně užívání mobilních telefonů v romantickém vztahu a jejich případné řešení.

Duran et al. (2011) vychází z předpokladu, že mobilní telefony používáme jen v již existujících vztazích, zejména v těch blízkých a intimních, tudíž budou mít jejich uživatelé od užívání mobilních telefonů jistá očekávání, stejně jako je mají při jednání s blízkou osobou

tváří v tvář. „Odchylka od takových pravidel nebo očekávání, jako volání nebo psaní méně či více, než bylo očekáváno, nebo v jiný čas, než bylo očekáváno, pravděpodobně vyvolá rozpor mezi autonomií a touhou být ve spojení (např. „Myslel/a jsem, že zavoláš“ nebo „Pořád mi voláš“).“ (Duran et al. 2011, s. 22) Stejně tak například domlouvání si schůzek přes telefon na několik pokusů může vést k odlišným výsledkům ve vnímání vztahu od negativního „Nemůžeme se ani hnout, aniž bychom spolu nemluvili“ k pozitivnímu „Jsme si tak blízcí“.

Užívání mobilních telefonů může vést k napětí mezi autonomií partnerů a touhou zůstat s druhým v kontaktu (*autonomy versus connection*: Duran et al. 2011) v závislosti na frekvenci nebo načasování hovorů a zpráv nebo na nedostatečné míře odpovídání na ně, které pramení z různých očekávání. Nikoho již nepřekvapuje, že lidé používají mobilní telefony ve veřejných i soukromých prostorech, ale pravidla ohledně toho, kdy, kde a jak mohou být používány, se neustále utváří, což může vést ke konfliktům. (Miller-Ott a Kelly 2016) Různá očekávání a tím pádem i různé chování při používání mobilních telefonů pro komunikaci ve vztahu mohou vést k hádkám, pocitům omezenosti a kontrolovanosti a zhoršovat celkovou spokojenost ve vztahu (Duran et al. 2011, Coyne et al. 2011, Miller-Ott et al. 2012). Páry proto mohou vytvářet strategie, které jim pomáhají tyto situace zvládat. „Jednou z možných strategií je přijmout pravidla, buď implicitně, nebo explicitně, vytvořená k regulaci očekávání ohledně užívání a kontroly, stejně jako očekávání ohledně dostupnosti.“ (Duran et al. 2011, s. 23)

Z výzkumu Durana et al. (2011) vyplynulo, že více než třetina účastníků má zavedená pravidla ohledně načasování hovorů a zpráv (tzn. kdy je vhodné a nevhodné volat nebo psát). Nejčastější hádky a pravidla vznikaly u respondentů ohledně ne/dostupnosti a četnosti kontaktu, který byl buď příliš, nebo málo častý. Mnoho z těch, kteří pravidla ohledně užívání telefonů nepovažovali za nutná, neměli konflikty ohledně mobilních telefonů, případně už pravidla měli implicitně zavedena, aniž by je jako pravidla označovali. Duran et al. (2011) identifikovali dvě oblasti, jichž se pravidla týkala, a to časy hovorů (Call Times) a očekávání dostupnosti (Availability Expectations).

S podobným výzkumem přišli o rok později Aimee E. Miller-Ott et al. (2012). Ti prokázali silné pozitivní propojení mezi spokojeností s užíváním telefonu ve vztahu a spokojeností ve vztahu celkově, k čemuž přispívají vytvořená pravidla. Na rozdíl od

Durana et al. (2011), nachází Miller-Ott et al. (2012) čtyři dimenze pravidel upravujících používání mobilních telefonů ve vztazích:

1. kontakt s ostatními (Contact With Others), což zahrnuje pravidla ohledně komunikování s jinými lidmi, pokud partneři tráví čas spolu;
2. vztahové záležitosti (Relational Issues), kam patří například pravidla zakazující začínat hádky nebo důležité rozhovory přes telefon apod.;
3. opakované kontaktování (Repetitive Contact), které upravuje pravidla o přípustnosti opakovaného volání a psaní partnerovi, pokud hned neodpoví;
4. kontrolování partnerova užívání (Monitoring Partner Usage), kam spadají pravidla ohledně přípustnosti či nepřípustnosti vzájemného kontrolování zpráv a hovorů.

Roli mobilních telefonů v romantických vztazích a jejich vliv na spokojenost ve vztahu dále revidují například Audrey Juhasz a Kay Bradford (2016). Zdůrazňují, že pouhá „přítomnost mobilních telefonů ve vztahu může být méně důležitá, než jak je partneři používají a nakládají s nimi a jaké symbolické významy se k jejich užití vážou.“ (Juhasz a Bradford 2016, s. 711) Jinými slovy pro někoho může více komunikace přes mobilní telefon znamenat utužování vztahu a má tedy pozitivní význam, pro někoho znamená více takové komunikace více příležitostí k neshodám a setkává se s tlakem na určitý způsob chování, např. nutnost být neustále na příjmu, nutnost rychle reagovat na zprávy atd. Další američtí výzkumníci Bora Jin a Jorge F. Peña (2010) zjistili na vzorku téměř 200 studentů v Texasu, že častější telefonní komunikace mezi partnery vede k větší jistotě ve vztahu, totéž se však neprokázalo pro psaní zpráv. Na druhou stranu podle výzkumu Ditte Laursen (2012) na sebe sms zprávy a telefonáty v rámci jedné komunikační sekvence vždy navazují.

Mobilní telefony nevyužívají lidé přirozeně jen ke komunikaci se svým partnerem, ale i ke komunikaci s jinými lidmi, krácení času díky různým aplikacím a hrám nebo jen k prohlížení internetu. Pokud jeden z partnerů používá svůj telefon během společně trávených chvil a druhý partner toto jednání shledává rušivým, jedná se o tzv. *phubbing* (Roberts a David 2016; Chotpitayasunondh a Douglas 2016). Phubbing se projevuje jako ignorování někoho v sociální interakci soustředěním se na vlastní mobilní telefon. Miller-Ott a Kelly (2015, 2016) ve svých kvalitativních výzkumech zjistily, že reakce na používání mobilního telefonu partnera v nevhodnou chvíli, tedy když mají partneři trávit čas spolu jako pár, závisí jak na situačním kontextu, tak na stádiu vztahu partnerů. Respondenti všeobecně očekávali partnerovu soustředěnou pozornost během formálních interakcí a schůzek, a zejména během

intimních momentů v soukromí. V těchto kontextech shledávali lidé hrubým a otravným, pokud partner toto očekávání porušil. Zároveň ale platí, že „bylo mnohem přijatelnější být přímí a vytvářet pravidla ohledně používání mobilních telefonů mezi partnery, kteří se již nějakou dobu scházeli.“ (Miller-Ott a Kelly 2016, s. 261) Proto například během prvních schůzek dávají lidé svou nelibost k takovému chování najevo jen pomocí neverbálních vodítek, případně hraním si s vlastním telefonem. Ve stálejších vztazích by respondenti reagovali příměji. Toto zjištění poukazuje na nezbytnou individualitu každého vztahu, páru i jednotlivce v přístupu k používání komunikačních prostředků i nových médií jako celku.

Limity a návrhy vycházející z dosavadních výzkumů role nových médií, zejména mobilních telefonů, v romantických vztazích dokládají potřebu dalších výzkumů na dané téma. Zatímco většina ze zmíněných výzkumů byla prováděna kvantitativním šetřením za pomoci dotazníků na velké skupině lidí, většinou vysokoškolských studentů, k získání co nejkonkrétnějších zjištění ohledně každodenního života a nejpřesnějšího popisu chování respondentů hodlám využít kvalitativní metody výzkumu. Mnohé zmíněné výzkumy (Miller-Ott et al. 2012; Miller a Kelly 2015, 2016; Coyne et al. 2011, Jin a Peňa 2010) můžou být ovlivněny genderovou nevyvážeností, jelikož mezi respondenty je vždy výraznější počet žen, než mužů, a samotní autoři připouští, že „vnímání pravidel a jejich vlivu bylo založeno jen na pohledu jednoho partnera. V budoucnu by mohla úplnou představu poskytnout perspektiva obou partnerů.“ (Miller-Ott et al. 2012, s. 31) Tento požadavek jsem ve výzkumu za účelem získání úplné představy rozhodla přijmout za svůj.

Jak už popsali Duran, Kelly a Rotaru (2011), partneři si vytváří vůči sobě navzájem určitá očekávání zahrnující i způsob užívání mobilních telefonů. „Ale není jasné, jak jsou tato očekávání formována.“ (Juhasz a Bradford 2016, s. 717) Juhasz a Bradford (2016) zdůrazňují potřebu takových výzkumů, které by zkoumaly, zda páry explicitně mluví o pravidlech užívání mobilních telefonů v jejich vztahu, jestli tyto rozhovory považují za důležité a jak se tyto diskuze nebo jejich nedostatek odráží na jejich spokojenosti se vztahem. Jestliže dochází k nějakému vyjednávání pravidel, jak probíhá a jsou tato vyjednávání úspěšná? Tento požadavek jsem rovněž zahrnuje do svého výzkumu, a kromě samotného popisu komunikace partnerů skrze nová média a jejich sdílených mediálních praxí v domácnosti se zaměřuji i na nastavování pravidel tohoto chování. Zda páry nějaká pravidla mají, jak je nastavují, tzn. explicitně či implicitně, jako důsledek konfliktů (Miller-Ott et al. 2012) nebo jako prostředek k předcházení konfliktů (Duran et al. 2011). Na základě zjištění, že páry mají často

pravidlo nehádat se po telefonu, Miller-Ott et al. (2012) navrhují zaměřit se v následujících výzkumech také na obsah komunikace a zjistit, jaký obsah, ať už telefonních hovorů nebo zpráv, je pro partnery akceptovatelný a jaký už ne.

1.6 Teoretický problém

Každodennost, jak jsem ji představila v první části této kapitoly, se zaměřovala především na jednotlivce, tento výzkum se však bude zabývat partnery v romantickém vztahu. Do vztahu přichází dva jedinci s vlastními konstrukcemi reality, z nichž se v průběhu vztahu rekonstruuje a vytváří nová realita. Proces této proměny symbolických a významových struktur jednotlivců ve zdroj společné identity páru popisují Peter Berger a Hansfried Kellner (1964) v *teorii nomické ruptury*. Ačkoliv Berger a Kellner (1964) formulovali teorii nomické ruptury pro soužití dvou manželů, teorie je aplikovatelná i na jiné podoby partnerských vztahů (Zatloukalová 2007), v dnešní době navíc manželství není podmínkou pro soužití páru, ať krátkodobé, či celoživotní. Tato teorie ukazuje, že v partnerském soužití je více než v jakémkoliv jiném soužití důležité reflektovat pohled obou partnerů na realitu, neboť jediné tak je možné rekonstruovat utváření této každodennosti, což je z výzkumného hlediska zajímavá a jedinečná situace.

Jak jsem předesílala v podkapitole 1.1, i v této práci je důležité vyměřit si výsek každodenní reality, na který se bude výzkum zaměřovat. Jedná se mi o tu část každodennosti, kterou pár sdílí. Půjde především o prostor domácnosti, jejíž teoretické vymezení jsem představila v podkapitole 1.1.1 a kde se chci zaměřit na mediální praxe párů. Každodennost ale není jen domácnost, a nesmíme zapomínat, že partneři mají v důsledku časoprostorového rozpojení možnost prakticky permanentní komunikace a není rozhodující, zda se odehrává na pracovišti jednoho z partnerů, v prostředcích hromadné dopravy nebo na ulici. Otázek souvisejících s možností permanentního kontaktu se již dotkly mnohé výzkumy, jak jsem nastínila v podkapitole 1.5, ale některé otázky zůstaly nezodpovězené nebo si žádají hlubší prozkoumání za pomoci kvalitativních metod a s využitím pohledu obou partnerů. Tato práce tudíž spojí obě oblasti, jak oblast fyzicky zakotvené domácnosti, tak oblast komunikace odehrávající se „všude a nikde“, a tím se pokusí získat ucelený pohled na roli nových médií v každodennosti vybraných párů.

2. Metodologická východiska

V této kapitole upřesním cíle výzkumu a formuluji hlavní a vedlejší výzkumné otázky. Dále popíšu zvolenou metodu výzkumu a metodu sběru dat, svůj výběr odůvodním na základě odborné literatury a vysvětlím, jaké jsou výhody a limity zvoleného přístupu. Rovněž objasním konstrukci výběrového vzorku a nastíním postup při analýze získaných dat.

2.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem práce je zjistit, jaká je role nových médií v každodenním životě mladých párů, které spolu žijí v domácnosti. Konkrétně se zaměřuji na dvě oblasti každodennosti, a to komunikaci páru skrze nová média a sdílení mediálních praxí, objektů apod. Chci tím propojit zónu „tady a teď“ a zónu „tam a teď“, která vznikla v důsledku časoprostorového rozpojení a rozšíření mobilních komunikačních médií, a získat tak komplexní obraz role nových médií v každodennosti romantických partnerů. Kromě samotného popisu situací, v nichž respondenti nová média užívají, je mým cílem zjistit, zda jsou tyto mediální praxe spojené s nějakými pravidly a jak jsou tato pravidla utvářena, a budu pátrat po motivacích a očekáváních spojených s konkrétními mediálními praxemi.

S ohledem na tento cíl, ale i s ohledem na zachování dostatečného prostoru pro zkoumání vytyčeného problému a souvisejících jevů definuji hlavní a vedlejší výzkumné otázky. Vzhledem k tomu, že má výzkum i jeho cíl dvě větve, a tedy dvě související oblasti zkoumání, formuluji pro každou z těchto oblastí otázky zvlášť.

Hlavní otázka 1:

Jak se sdílené mediální praxe podílí na utváření každodennosti párů a jakých podob tyto praxe ve společné domácnosti párů nabývají?

Vedlejší otázka hlavní otázky 1:

S jakými motivacemi, očekáváními či rolemi jsou tyto sdílené mediální praxe partnery spojovány?

Hlavní otázka 2:

Jak pomáhá párům komunikace prostřednictvím nových médií ve sdílení každodennosti?

Vedlejší otázky hlavní otázky 2:

Jaká konkrétní pravidla mají partneři ohledně komunikace pomocí nových médií mimo domov?

Jak jsou tato pravidla utvářena? Formulují partneři pravidla explicitně, nebo implicitně a v jakých situacích?

2.2 Kvalitativní výzkum

Pro svou práci jsem za účelem splnění cíle a zodpovězení výzkumných otázek zvolila kvalitativní typ výzkumu provedený za pomoci polostrukturovaných rozhovorů. Při formulování metodologických východisek čerpám především z prací Anselma Strausse a Juliet Corbinové (1999), Jana Hendla (2016), Miroslava Dismana (2002), Michala Miovského (2006) a Douglase Ezzyho (2002).

Pojem kvalitativního výzkumu není přesně definován, „ve skutečnosti je termín kvalitativní výzkum zavádějící, protože to pro každého může znamenat něco jiného“ (Strauss – Corbinová 1999) a není vždy zřejmé, zda je protikladem kvantitativního výzkumu nebo jen jeho doplňkem (Hendl 2016). Přesto jsou známé vlastnosti (většinou postavené na kontrastu s kvantitativním výzkumem), postupy a metody typické pro kvalitativní výzkum.

„Kvalitativní výzkum používá induktivní logiku. Na začátku výzkumného procesu je pozorování, sběr dat. Pak výzkumník pátrá po pravidelnostech existujících v těchto datech, po významu těchto dat, formuluje předběžné závěry a výstupem mohou být nově formulované závěry nebo nová teorie.“

(Disman 2002, s. 287)

Stejně tak je i známo, v jakých situacích a za jakým účelem je vhodné použít právě kvalitativní výzkum. Strauss a Corbinová (1999) uvádí tři funkce kvalitativních metod výzkumu:

1. Užívají se k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme.
2. Používají se k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme.
3. Používají se při zkoumání jevu k získání detailních informací, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují.

Pokud jde o zkoumání motivací a očekávání spojených se sdílenými mediálními praxemi partnerů, jedná se o oblast, o níž toho ještě moc nevíme, tudíž je zde kvalitativní typ výzkumu podle bodu jedna zcela na místě. Naproti tomu množství dosavadních realizovaných výzkumů (viz výše) a poznatky, jež přinesly, dokládají, že komunikace romantických partnerů přes mobilní telefon je oblastí, o níž se na poli sociální a mediální vědy již něco ví. Tato práce se ale pokouší nastolit nový pohled, jak stojí v bodě dvě, a to pohled obou partnerů. Zatímco většina realizovaných výzkumů proběhla za pomoci kvantitativních metod na velkém vzorku respondentů, mým cílem je nedržet se na povrchu a za pomoci kvalitativního výzkumu získat detailní informace, jak stojí v bodě tři. K dosažení cíle práce mi nejlépe poslouží kvalitativní metody, neboť využívají „hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování. Cílem je získat popis zvláštních případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa. Kvalitativní výzkum je orientován na explorování“ (Hendl 2016, s. 58). Výhodou kvalitativního výzkumu je také jeho pružnost, jelikož analýza dat probíhá současně s jejich sběrem a „otázky může (výzkumník) modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.“ (Hendl 2016, s. 46).

Na rozdíl od kvantitativních metod výzkumu, kde je proces získávání dat na osobnosti výzkumníka pokud možno zcela nezávislý, v kvalitativním výzkumu hraje velkou roli i osobnost výzkumníka či tazatele. Podle Miovského (2006, s. 70) je výzkumník „klíčový faktor, ovlivňující od začátku do konce celý výzkumný proces.“ Osobnost výzkumníka může ovlivnit průběh i výsledky výzkumu, jelikož interpretace výzkumných dat závisí na výzkumníkově schopnosti porozumět a uchopit fenomény jeho vnější i vnitřní reality. Rovněž „příkládáme velký význam [...] termínu reflexivita, tj. cílenému zabývání se tím, jaký vliv má naše činnost na účastníky výzkumu (a opačně) a jak se podílíme na procesu spoluvytváření výzkumné situace“ (Miovský 2006, s. 74). Kromě těchto možných negativních vlivů, které výzkumník do výzkumu vnáší a musí je při analýze eliminovat, je výzkumník i spoluvůdčím výzkumné situace. Jeho úloha je při tom nepostradatelná, neboť „základním výzkumným

postojem není manipulace s lidmi, ale kreativní spoluvytváření výzkumné situace tak, aby byl stále sledován žádoucí cíl, avšak bez nároku na stejný (či předem vymyšlený a připravený) způsob, jak k tomuto cíli dospět“ (Miovský 2006, s. 73).

Za největší limit své práce proto vnímám sebe sama v roli výzkumníka a tazatele, protože to pro mě byla nová role. Zatímco v rámci výzkumu k bakalářské práci jsem kombinovala kvantitativní a kvalitativní výzkumné metody a pracovala s fixními příspěvky na internetu, nyní jsem se v rámci výzkumu setkávala se subjekty, jejichž mediální praxe a každodennost zapadá do mnoha kontextů. Bylo na mně jako tazateli, abych vytvořila respondentům příjemné prostředí pro průběh rozhovoru, usměrňovala je v jejich povídání k tématům týkajících se mého výzkumného záměru a snažila se z jejich výpovědí vytěžit pro výzkum co nejvíce kladením správných otázek a správným způsobem. Na jednu stranu jsem zde využila svou schopnost naslouchat druhým, na druhou stranu musím podotknout, že v rozhovorech by se jistě dalo jít mnohem více do hloubky a mnohem dále k motivacím a interpretacím respondentů, než jsem šla já coby nezkušený výzkumník.

Výběrový vzorek respondentů jsem nezáměrně ovlivnila svými demografickými charakteristikami. Vzhledem k tomu, že respondenti byli rekrutováni z řad mých známých a známých mých známých, většina z nich má vysokoškolské vzdělání (nebo zkušenost se studiem na vysoké škole) a všichni žijí ve městě. Považuji za nutné tento svůj vliv reflektovat, ačkoliv jsem se od začátku snažila pro svůj výzkum najít co nejužší a nejsourodější skupinu lidí, u nichž by bylo co nejméně vnějších proměnných ovlivňujících jejich mediální praxe a komunikaci s partnerem (viz kap. 2.3.1). Jedná se o kvalitativní výzkum a nekladu, ani si nemůžu klást, za cíl zobecnitelnost výsledků výzkumu na širší populaci, tudíž uvedené rozvrstvení respondentů nebude mít negativní vliv na formulaci výsledků výzkumu.

2.3 Metoda sběru dat

„Síla kvalitativních dat spočívá v tom, že jsou přirozeně uspořádaná a popisují každodenní život“ (Hendl 2016, s. 165). K získání takových dat je zapotřebí zvolit metodu jejich sběru. Tato volba musí vycházet z požadovaného typu informací, jimiž jsou v tomto případě podrobné, ucelené a kontextualizované výpovědi o jistém mediálním chování v romantickém vztahu a o nastavování pravidel tohoto chování. Podle Hendla (2016, s. 165) „když

zjišťujeme, co lidé dělají v soukromí, použijeme interview, dotazník nebo techniku deníku.“ Nepředpokládám, že bychom požadované informace mohli nalézt v deníkových záznamech. Stejně tak jsem ne zvolila metodu dotazníku kvůli jeho uzavřenosti. Naproti tomu metoda polostrukturovaných rozhovorů umožňuje ujistit se, zda dotazovaný otázkám porozuměl, dotazovaný může dát najevo své subjektivní názory a samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti (Hendl 2016). Podle Elizabeth Bird „na metodách záleží, protože jejich výběr spolu s vlastnostmi výzkumníka hrají roli v závěrech jakýchkoliv výzkumů a formují je“ (Bird 2003, s. 9).

Podle Miovského (2006) je polostrukturované interview díky své flexibilitě nejrozšířenější podobou interview vůbec. Oproti nestrukturovanému interview však vyžaduje „náročnější technickou přípravu“ (Miovský 2006, s. 159). Před započítím rozhovorů si výzkumník vytváří určité schéma, které obsahuje témata a okruhy otázek, definuje tedy tzv. jádro interview, „tj. minimum témat a otázek, které má tazatel za povinnost probrat“ (tamtéž, s. 160). Definované jádro rozhovoru vychází z výzkumných otázek, čímž má být zajištěno, že na tyto otázky získá výzkumník odpovědi. Během rozhovoru lze volně zaměňovat pořadí otázek a témat v jádru rozhovoru a konkrétní otázky pokládat v jiných zněních a stylech tak, „abychom tím maximalizovali výtěžnost interview.“ (tamtéž, s. 159)

Před zahájením rozhovorů s respondenty jsem si tudíž ujasnila, o jakých tématech potřebuji s respondenty mluvit, a sestavila do přehledné tabulky jádro rozhovoru. Při sestavování tabulky jsem se snažila také představit si, do jakých situací se partneři ve společné domácnosti a mimo ni dostávají, pokud jde o užívání nových médií a komunikaci jejich prostřednictvím, a snažila se tyto situace do témat zahrnout. Výsledné jádro interview sestavené před uskutečněním prvního rozhovoru vypadalo následovně:

Tematický okruh	Dimenze	Otázka
Představení	respondent	Něco o sobě – věk, odkud je, co dělá Co má za média, vztah k médiím
	Vztah	Jak dlouho jste spolu? Jak dlouho spolu bydlíte? Co předtím? Co potom?
Sdílení médií	společné	Bydlíte spolu x let, máte tu spoustu/nějakou elektroniku. Vyloženě společné médium? Jak sdílí?
	soukromé	Výhradně vlastní médium? Jak nastaveno s partnerem, kde médium má, jak se k němu chová
Sdílené praxe	jaká média	Média, když spolu tráví čas
	Průběh	Jak činnost probíhá (sledování filmů, zpráv, hraní her, atd.)
	příležitost	Při jakých příležitostech, proč (strávit pohodový večer, rutina, film k usínání...)
	iniciace	Domlouvání dopředu? Jak?
	Role	Kdo činnost spíš navrhuje? Proč? Kdo uvádí technologii do provozu? Proč?
Komunikace mimo domov	jaká média	Když nejste doma, pomocí jakých technologií/médií spolu komunikujete ? (Telefonujete si, posíláte smsky, píšete na sociálních sítích?..)
	frekvence	Jak často spolu takto komunikujete? (denně / kolikrát za týden)
	příležitost	Proč si voláte/píšete? (Jen tak / kvůli domluvě / pokračování v konverzaci face-to-face...)
	iniciace	Domlouváte se předem, že si zavoláte/napišete? Jak to probíhá?
	Role	Kdo konverzaci spíše začíná? Proč?
Pravidla komunikace	frekvence	Komunikace – kdy už je to hodně nebo kdy je to naopak málo? Podle čeho tak soudíte? Jak to dáváte najevo?
	doba komunikace	Máte s partnerem/partnerkou nějak nastavené, kdy spolu můžete komunikovat, a kdy ne? (např. v pracovní době, na cestách, pozdě večer, brzy ráno) Jak jste se na tom domlouvali?
	obsah komunikace	O čem většinou komunikují x nějaká tabu? Proč? Určili jste si to nějak? Jak? Už se stalo, že to někdo z vás porušil? Jak to probíhalo?
	Když neodpovídá	Co když partner neodpovídá Co dělá, když ho/ji partner nemohl sehnat

Tabulka 1: Jádru interview

V jádru interview jsem zohlednila, že můj výzkum má dvě větve a definovala jsem témata zvlášť pro sdílené praxe partnerů a zvlášť pro komunikaci partnerů mimo domov prostřednictvím nových médií, kam jsem s ohledem na cíl své práce zahrнула i oddíl o pravidlech komunikace, kde jsem se zčásti inspirovala kategoriemi z výzkumů Durana et al. (2011, viz výše) a Miller-Ott et al. (2012, viz výše).

Jádro interview vytištěné na samostatném papíru jsem měla při rozhovoru vždy před očima a respondenty jsem informovala, že je to jen „takový tahák pro mě“.⁴ Zároveň jsem se snažila, aby rozhovor působil co nejpřirozeněji. Do jádra rozhovoru jsem proto nahlížela vždy až po uplynutí části rozhovoru, kdy mě na základě odpovědí respondenta a okolního prostředí nenapadly další otázky, a také jsem tabulku využívala vždy na konci rozhovoru, abych se ujistila, že jsme prošli všechna témata, a případně se doptala. Velmi zřídka jsem si psala poznámky, a pokud ano, týkaly se rozložení médií v bytě. Pod výše uvedenou tabulku jsem s přibývajícimi rozhovory připisovala témata, která v ní chyběla, ale buď se opakovaně objevovala ve výpovědích respondentů, nebo se jednalo o doplňující otázky, na které jsem nechtěla během rozhovoru zapomínat. Připsaná témata a otázky byly následující:

- přenechávání starých médií
- jak vnímají filmy (plnohodnotný čas ve dvou / relax / ...)
- počítačové hry – hrají spolu / pozorují hru?
- dávání si vědět, když jdou pryč
- prozvánění

2.3.1 Výběr respondentů

Při výběru vzorku jsem se zaměřila na co nejužší a nejsourodější skupinu lidí, aby všichni respondenti měli co nejpodobnější výchozí podmínky a jejich chování mohlo být co možná nejméně ovlivněno jen osobními charakteristikami jednotlivců, charakterem vztahu partnerů a nastavením podmínek v jejich vztahu. Jestliže chci získat perspektivu obou partnerů, jak pro

⁴ Původně jsem měla v plánu nosit si na každý rozhovor novou nepopsanou tabulku a během rozhovoru vždy odškrtnout již probraná témata, nicméně jsem od toho upustila již při druhém pilotním rozhovoru, jelikož se témata ve výpovědích respondentů prolínala a k mnohým jsme se v průběhu rozhovoru opět vraceli. Navíc nebylo potřeba po určitou dobu rozhovoru (většinou alespoň dvacet až třicet minut) do tabulky vůbec nahlížet, neboť jsem si otázky je pamatovala a odpovědi respondentů mě často samy naváděly.

úplnější představu o problému navrhuji Miller-Ott et al. (2012) a jak pro možné rozkrytí konstrukce každodennosti vyžaduje teorie nomické ruptury (Berger a Kellner 1964), základní podmínkou je účast obou partnerů ve výzkumu.

Za účelem redukování možných proměnných, které by mohly do chování respondentů zasahovat, zahrnuje cílová skupina pouze (zatím) bezdětné páry. Z této podmínky a potřeby mít v cílové skupině lidi, kteří jsou významnými uživateli nových médií, vychází i věkové ohraničení. Kvůli již zmiňovanému redukování proměnných jsem se cíleně vyhýbala zahrnování studentů či maminek na mateřské dovolené, jejichž mediální praxe jsou specifické (Vyroubalová 2014), a tudíž bychom se mohli setkat s odchylkami i u sdílených mediálních praxí.

Protože je cílem práce zkoumat na jedné straně komunikaci partnerů prostřednictvím nových médií a na druhé straně jejich sdílené mediální praxe v domácnosti, je nezbytné, aby respondenti sdíleli domácnost. Tato domácnost by měla být sdílena pouze těmito dvěma partnery, ne žádnými dalšími osobami jako například spolubydlicími, kamarády či rodiči, kteří by mohli být další nežádoucí proměnnou ovlivňující chování páru na rozdíl od ostatních. Ve společné domácnosti by měl pár žít alespoň tři měsíce. Tento čas by měl zaručit, že si již pár ve společné domácnosti vytvořil jistá pravidla, mimo jiné i pravidla týkající se sdílených mediálních praxí a vzájemné komunikace během odděleného pobytu mimo domov, která by se již měla lišit od komunikace páru, který spolu dosud nežije. Podmínkou o délce společného soužití se současně vytváří i podmínka minimální délky vztahu, přičemž jsem nepředpokládala, že délka vztahu a délka společného soužití budou totožné.

Respondenti tedy splňují tyto charakteristiky:

- věk 23-31 let
- bezdětný pár
- ve společné domácnosti minimálně 3 měsíce
- pracující, případně v domácnosti

Pro kvalitativní typ výzkumu je charakteristický nepravděpodobnostní výběr respondentů. Respondenty pro svůj výzkum jsem vybírala sama za použití metody, která „je zřejmě nejrozšířenější metodou výběru, s jakou se při aplikaci kvalitativního přístupu setkáváme“ (Miovský 2006, s. 135), a to metody účelového výběru, konkrétně prostého účelového výběru.

Chtěla jsem jej zkombinovat s technikou sněhové koule, nicméně ta selhávala buď ihned u samotných respondentů, kteří mi neposkytli kontakt na případné další vhodné účastníky výzkumu, nebo u doporučených účastníků, kteří se mnou buď vůbec nekomunikovali, nebo komunikovali, ale neměli na rozhovor čas.

„Prostý záměrný výběr [...] spočívá v tom, že bez uplatnění dalších specifických metod či strategií vybíráme mezi potenciálními účastníky výzkumu (tj. účastníky splňujícími určité kritérium nebo soubor kritérií) toho, který je pro účast ve výzkumu vhodný a současně s ní také souhlasí. Tento způsob uplatňujeme zejména v případech, kdy se nejedná o příliš velký potřebný výběrový soubor a osoby náležející do základního souboru jsou poměrně snadno dostupné.“ (Miovský 2006, s. 136)

Celkem jsem kontaktovala 23 párů, část z nich byli mí známí, na část z nich jsem získala od svých známých tip. Potenciální účastníky jsem oslovovala na online sociální síti Facebook, ve dvou případech jsme pak komunikaci přesunuli na žádost subjektů do e-mailu.⁵ Část oslovených párů nespĺňovala nastavené podmínky výběrového vzorku, jednalo se například o studenty nebo páry, které spolu ještě nežijí. Část oslovených párů účast na výzkumu odmítla s ohledem na své časové možnosti. Ve výsledku bylo do výzkumu zahrnuto 7 párů (14 respondentů) a 1 pár (2 respondenti) coby pilotní. Následující tabulka shrnuje demografické údaje zkoumaných párů.

⁵ Do soukromé zprávy jsem osloveným vysvětlila, že se jedná o pomoc s diplomovou prací, uvedla jsem obor svého studia a oblast, které se týká výzkum. Dále jsem uváděla, jaké respondenty hledám, abych zabránila zbytečnému domlouvání rozhovoru s člověkem nespadaajícím do mé cílové skupiny, a že by se jednalo o rozhovor se mnou, který zabere maximálně dvě hodiny času. Bližší informace jsem sdělovala až párům, které se pro účast hodily a přijaly ji. Nejvíce se mi pro další komunikaci osvědčilo vytvořit společnou konverzaci, v níž jsem byla já a oba partneři.

JMÉNO	VĚK	DÉLKA VZTAHU*	SPOLEČNÉ BYDLENÍ*
Veronika	23	3,5	1,5
Lukáš	25		
Jolana	28	1	3 měsíce
Pavel	29		
Alena	27	9	7
Daniel	26		
Eva	30	11	7,5
Jan	30		
Nela	30	1,5	téměř 1,5
Jakub	29		
Martina	25	2	1,5
Hynek	26		
Jana	30	12	6,5
Petr	31		
Lenka	24	3	2
Jáchym	25		

Tabulka 2: Demografické údaje párů

(*údaje jsou v letech, pokud není uvedeno jinak)

2.3.2 Průběh sběru dat

Rozhovory byly s respondenty uskutečněny v jejich domácnostech, s výjimkou jednoho účastníka, se kterým proběhl rozhovor z časových a koordinačních důvodů přes Skype. Umístění rozhovoru do domácností respondentů jsem iniciovala z několika důvodů. Zaprvé jsem tím chtěla pomoci respondentům, aby se cítili co nejpříjemněji a mluvili se mnou tudíž co nejpřirozeněji. Zadruhé jsem sama chtěla získat představu o důležitosti nových médií v jejich každodennosti tím, že budu mít možnost pozorovat jejich množství a rozložení v prostoru. Zatřetí mě pozorování domácnosti v mnoha případech inspirovalo k otázkám během rozhovoru.

Ačkoliv se ve svém výzkumu zaměřuji na zkoumání sdílené každodennosti párů, rozhovory probíhaly s každým partnerem zvlášť, abych se vyhnula možnému vzájemnému ovlivňování mezi partnery, jelikož jsem musela počítat s různě nastavenými rolmi partnerů v domácnosti. Zároveň tak bylo pro partnery jednodušší se mnou mluvit o hranicích soukromí v užívání nových médií a jejich případném překračování. V praxi tento postup znamenal i to, že jsem si u druhého z partnerů nepřímo ověřovala informace získané od prvního a snažila se

získat podrobnosti o jeho vnímání konkrétních situací. Přesto i druzí partneři v pořadí přicházeli s novými informacemi.

Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon a mobilní telefon, abych měla jistotu v případě selhání jednoho ze zařízení, a následně přepsány do textového editoru Microsoft Word. V závislosti na otevřenosti respondentů a rozmanitosti jejich mediálních praxích, o nichž jsme mohli diskutovat, trvaly rozhovory zhruba od 40 do 90 minut, délka většiny rozhovorů se pohybovala kolem 60 minut. V rozhovoru jsem pokračovala tak dlouho, dokud jsme se nedotkli všech témat v mém předpřipraveném jádru interview, nevyčerpala jsem otázky vzniklé na základě asociací z odpovědí respondentů a samotné respondenty už nenapadalo nic, co by k tématu mohli ještě zmínit.

Respondenti mi na mé vyzvání nejprve řekli základní údaje o sobě, o vztahu se svým partnerem a o společném bydlení (např. kolikáté je to bydlení, jak zde žijí dlouho, jak jsou spokojení a co případně plánují změnit). Poté jsme se soustředili na média a respondenti mi vyjmenovávali a ukazovali, jaká média mají a používají ve své domácnosti, což je většinou podnítilo k mluvení o konkrétních situacích, podle nichž jsem volila další otázky a začala rozvíjet buď okruh otázek na sdílené mediální praxe, nebo na komunikaci mezi partnery prostřednictvím nových médií. Mezi tématy jsem během rozhovoru volně přebíhala podle asociací, jež se z odpovědí respondentů nabízely, a snažila jsem se udržovat co nejplynulejší a nejpřirozenější dialog. Někteří respondenti (většinou ženy) byli otevření, jejich odpovědi byly velmi narativní a nebylo nutné se tolik doptávat, naopak jsem při přepisování narazila na pasáže, které se nedotýkaly tématu výzkumu a bylo žádoucí je vypustit. Nicméně někteří další respondenti (většinou muži) odpovídali odměřeně a na jejich interpretace a popisy konkrétních situací bylo třeba se doptávat.

První dva rozhovory byly provedeny coby pilotní. Ověřovala jsem si na nich srozumitelnost okruhů a kladených otázek a také efektivnost vytvořeného jádra interview. Oba rozhovory jsem zpětně vyhodnotila jako zdařilé a informačně přínosné a zahrnula je mezi materiál pro svůj výzkum, ačkoliv respondenti přesně nesplňovali podmínky pro výběrový vzorek. Respondenti Veronika a Lukáš totiž nebydlí sami, ale na sdíleném bytě. Mediální praxe tohoto páru se však neliší od mediálních praxí ostatních v tom smyslu, že by danou odlišnost způsobovalo sdílení bytu se spolubydlícími.

2.4 Etika výzkumu

Povaha výzkumu se dotýká osobního života respondentů a ze značné části zasahuje do jejich soukromí, a proto je třeba s účastníky výzkumu a získanými daty nakládat podle etických pravidel. Podle Miovského (2006, s. 280) „výzkum smí být proveden pouze s osobami, které k účasti na něm udělily tzv. informovaný souhlas.“ Tento dokument jsem respondentům předložila k podpisu vždy před začátkem rozhovoru, nicméně už během prvního kontaktu přes Facebook byli potenciální účastníci informováni, že výzkum bude anonymní a jejich data budou chráněna. Informovaný souhlas respondentům zajistil mimo jiné možnost z výzkumu kdykoliv odstoupit, požadovat nepoužití či smazání existujících dat a již zmíněnou anonymitu. Anonymizace dat probíhala při přepisu záznamů rozhovorů tak, že respondentům byla udělena fiktivní jména (za dodržení genderové příslušnosti) a z rozhovorů byly rovněž odstraněny nebo v nich byly změněny údaje identifikující respondenty nebo osoby, o nichž se zmiňují.

Na počátku rozhovoru jsem respondenty seznámila s tématem své práce a s mou představou průběhu rozhovoru. Zároveň jsem jim připomněla, že účast na výzkumu je dobrovolná a že případně nemusí na otázky odpovídat, pokud by jim byly z nějakého důvodu nepříjemné, žádný z respondentů však této možnosti nevyužil. Mezi představením výzkumu včetně jeho etických pravidel a samotným rozhovorem jsem vždy nechala prostor na otázky respondentů. Pokud se otázky objevily, respondenti je pokládali až po skončení rozhovoru, a týkaly se cíle mého výzkumu.

„Jeden z podstatných a důležitých etických aspektů je důvěryhodnost výzkumníka.“ (Miovský 2006, s. 279) Od prvního kontaktu s potenciálními účastníky výzkumu až po případnou komunikaci po uskutečnění rozhovoru, jsem se snažila jednat nanejvýš transparentně, informovat respondenty o nakládání s obsahem jejich výpovědí a být otevřená k případným otázkám a požadavkům. Moji důvěryhodnost jako osoby zvyšovalo u části respondentů to, že jsme se již dříve setkali, u zbývajících respondentů mi nepochybně pomohlo odvolání se na společného známého, od kterého jsem získala na účastníky kontakt.

Sběrem dat a jejich anonymizovaným přepisem ovšem etická stránka výzkumu nekončí. „Etické otázky se objevují jak během sběru dat, tak během analýzy dat. Výzkumníci

se musí ptát sami sebe, zda jejich jednání a zejména to, co napíší do publikace, skutečně respektuje druhé, o nichž píší.“ (Ezzy 2002, s. 57) Všechna získaná data nebyla a nebudou využita k jinému než vědeckému účelu, tedy k analýze v rámci toho výzkumu. S daty jsem nakládala dle svého nejlepšího uvážení a svědomí s ohledem na cíle této práce. Kvůli tomu, že rozhovory obsahují i citlivá data týkající se partnerského života respondentů, nejsou přepisy rozhovorů součástí přílohy práce.

2.5 Analýza dat

Vyhodnocování kvalitativních dat je oproti kvantitativním datům složitější v tom, „kvalitativní data se vyznačují svou kontextuálností a vzpírají se provedení redukce.“ (Hendl 2016, s. 227) Ačkoliv požadovaným výsledkem analýzy kvalitativních dat není statistika, je nutná redukce dat pouze na to podstatné pro cíl výzkumu, aniž by však data byla zbavena kontextu. Při analýze dat v této práci se držím systému kódování z metody zakotvené teorie (také *grounded theory method*, GTM)⁶, která se z kvalitativních metod nejvíce podobá kvantitativnímu nakládání s daty, a to kategorizováním a kódováním. Ezzy (2002) připomíná, že jestliže výzkumník sbírá data pečlivě, už je začal analyzovat tím, že přemýšlí o tom, co vypovídají. Přemýšlení o datech v průběhu jejich sběru a přizpůsobování rozhovorů tomu, aby výzkumník získával více dat k určitému tématu, které ho zajímá, zvyšuje jeho teoretickou citlivost. Teoretickou citlivostí se chápe „schopnost vhledu, schopnost dát údajům význam, porozumět a oddělit související od nesouvisejícího.“ (Strauss a Corbinová 1999, s. 27)

Technikou analýzy kvalitativní dat je podle metody zakotvené teorie (Strauss a Corbinová 1999) trojí kódování dat: otevřené, axiální a selektivní. Mezi typy kódování lze volně přecházet a získávat tak kategorie a vztahy mezi nimi na základě porovnávání a kladení otázek. Analýzu lze provádět řádek za řádkem, po větších významových celcích nebo po odstavcích. Já jsem při kódování tyto přístupy kombinovala podle toho, kde jsem identifikovala hranice významové jednotky zařaditelné pod jeden pojem.

⁶ Rovněž jsem využila možnost postupného zužování výzkumných otázek. Podle Strausse a Corbinové (1999) je výzkumná otázka na začátku výzkumu formulována široce, „ovšem během výzkumného procesu postupně objevujeme a zavrhujeme pojmy a vztahy mezi nimi, a tím se výzkumná otázka neustále zužuje a zaostřuje.“ (Strauss – Corbinová 1999: 24). Původní široce pojaté znění otázek v tomto výzkumu bylo s vynořujícími se jevy v rozhovorech a konkrétnějším směřováním výzkumu zúženo do konečné podoby, která se místo na užití konkrétních médií zaměřuje spíše na rutiny a mediální praxe párů v každodennosti.

„Kategorie a do nich náležející pojmy se pak zapisují do záznamů kódování, což je určitý typ záznamu.“ (Strauss a Corbinová 1999, s. 51) Strauss a Corbinová ve své příručce *Základy kvalitativního výzkumu* (1999) doporučují třídění dat do tabulek podle kategorií a jejich dimenzí. V mnou modifikované metodě však tabulkám předcházela myšlenková mapa.⁷ Pro každý pár jsem vytvořila jeden arch s poznámkami. Vzhledem k tomu, že jsem pracovala s výpověďmi jednotlivců, ale jednotkou výzkumu je pro mě celý pár, bylo potřeba pomocí poznámek oddělit výpovědi týkající se pouze jednotlivců od výpovědí, které popisovaly sdílenou každodennost páru a představovaly data důležitá pro můj výzkum. Data týkající se pouze jednotlivců zůstávala na okraji a tvořila neopomenutelný kontext, který bych rozhovorem s celým párem pravděpodobně nezískala. Data, respektive jim přiřazené pojmy, vztahující se k mediálnímu chování páru jsem pomocí barevného podtrhávání rozdělila do čtyř hlavních kategorií:

1. komunikace,
2. pravidla,
3. sdílení,
4. soukromí v užívání nových médií.

Toto rozdělení mi pomohlo na první pohled vidět, jaké množství dat mám ke které z kategorií, a zaměřovat se na ně odděleně při dalším kódování a hledání pravidelností napříč rozhovory, ne jen uvnitř jednoho páru. Ve vypsaných pojmech a poznámkách jsem byla nadále schopna identifikovat podobné kategorie. Držela jsem se postupné selekce dat a abstrakce kategorií s vědomím, že „důležité je postupně navrhnout stále abstraktnější kategorie“ (Hendl 2016, s. 252). Příklad přiřazování abstraktních kategorií ke konkrétním výpovědím uvádím v tabulce níže.

⁷ Nutno podotknout, že celému procesu analýzy předcházelo detailní seznámení se s materiálem, tedy mnohočetné pročitání rozhovorů a zapamatování si specifik souvisejících s mediálním chováním párů.

Významová jednotka	Přiřazený pojem
V běžném dni SMS se smajlíkem dopoledne, pak čtyři SMS odpoledne, typu, když jdu z práce, ať koupím rohlíky. Nebo ať nekupuju pečivo, protože jinak automaticky koupím rohlíky. Na tuhle SMS odpovídám OK a smajlík. To považuju za standard.	Rutinní komunikace
Když jsi s tím člověkem ráno, když se probudíš, tak si s ním něco řekneš. My se nevidíme, tak si voláme. Když přijdeš z práce, tak se s tím člověkem bavíš, jak bylo celý den v práci. My se nevidíme, my si voláme. Pak podle toho, jestli ten den trávíte spolu nebo každý zvlášť, tak když se večer vrátíte, mluvíte o tom, jak jste se měli. A zase, my se nevidíme, takže si voláme.	Komunikace přes NM jako náhrada osobní komunikace
On mi nejčastěji píše, kdy přijdu domů a já mu napíšu odpověď a zeptám se co pes. To je momentálně nejčastější scénář. On chce vědět, jestli přijdu ve čtyři, o půl páté, nebo jak, a já chci vědět, kolik částí bytu pes zničil nebo jestli s ním už byl venku, na procházce nebo na dvorku, ať vím, co mě čeká, až přijdu domů, jestli s ním musím na procházku nebo stačí na dvorek.	Přehled o partnerovi Plánování přes nová média
...ještě jsme si posílali odkazy a „tohle mě napadlo, tohle mě napadlo, na tohle se podívej.“ To jsme třeba dělali na Vánoce. Společné dárky jsme si posílali, když nás něco napadlo, a pak jsme to diskutovali, co bude lepší.	Provazování osobní komunikace a komunikace přes NM

Tabulka 3: Přiřazování kategorií k významovým jednotkám

Na tomto místě uvádím seznam kategorií, o něž se opírám při zodpovídání výzkumných otázek:

Přímé sdílení objektu	Neznalost hesel
Vzájemné půjčování odděleně vlastněných objektů	- krátký vztah / nevznikla potřeba
Sdílení objektů při společné činnosti	- strach ze svádění ke kontrole
- naplňování rutiny	Narušení soukromí
- plnohodnotný čas ve dvou	Úcta k soukromí
- nová média jako prostředek ke společně trávenému času	Domlouvání se / organizování „za pochodu“
- kulisa k činnostem	Nahrazování osobního kontaktu
Sdílení účtů	Vytváření rutiny v zóně „tam a teď“
- vyžádané	Přehled o partnerovi
- nucené	Provazování osobní komunikace a komunikace přes NM
- praktické	Vymezování se vůči generaci rodičů
Znalost hesel	
- praktičnost	
- důvěra / transparentní přístup	

3. Analytická část

Analytická část práce se věnuje prezentaci výsledků analýzy získaných kvalitativních dat. V metodologické části práce jsem formulovala výzkumné otázky pro dvě oblasti každodennosti, a tak i tato část je rozdělena do dvou hlavních částí. První se věnuje sdílení nových médií mezi partnery v domácnosti, druhá řeší komunikaci prostřednictvím nových médií a s ní spojená pravidla.

3.1 Oddělené mediální praxe

Pro pochopení významu nových médií v životě párů je nutné zaměřovat se nejen na užívaná nová média, ale být si vědom i celkového kontextu. Sdílenou každodennost páru ovlivňují mediální celky každého z partnerů a jejich individuální mediální praxe. Stejně tak záleží i na množství a způsobu trávení společného času, protože každý pár tráví společný čas různě. Například Jana a Petr jsou hodně závislí na Petrově práci, někdy se celé měsíce nevidí, jindy jsou sice v denním kontaktu, ale i tak Petr přichází domů spíše až večer. Podobně jsou na tom Jolana a Karel, kde Karel po práci ještě pracuje doma na počítači na vlastním podnikání, nebo Lenka a Jáchym, oba čerství absolventi v prvních zaměstnáních, kteří si na hektické dny naplněné prací teprve zvykají. Oproti tomu například Martina a Hynek tráví většinu odpoledne spolu doma, podobně jako Alena a Daniel, přičemž ale přiznávají, že většinu z tohoto času se zabavují každý zvlášť často sezením u vlastních počítačů.

Sdílený čas nutně neznamená sdílení praxí. Každý z partnerů si do vztahu přinesl své individuální mediální praxe, které uskutečňuje i nadále ať už o samotě, nebo v přítomnosti partnera. V případě Lenky a Jany je to zájem o lifestyleová témata (minimalismus, bydlení), která vyhledávají a sledují na internetu. Jejich partneři se o tato témata nezajímají, což ale pro respondentky není překážkou pro vykonávání vlastních praxí. Naopak tím poskytují svým partnerům prostor vykonávat pro změnu jejich individuální praxe, jako je sledování historických dokumentů nebo četba.

Lenka: „On [Jáchym] často čte z čtečky, ale to vypadá tak, že my sedíme večer v posteli, on si čte z čtečky a já mám ve sluchátkách nějakou youtuberku, co mluví o minimalismu, takže sedíme vedle sebe a každý máme to svoje.“

Petr: „Já si rád pouštím dokumenty, válečné, historické, nebo i technické a Jana má ráda Zákon a pořádek a cokoliv o bydlení, máme nějaký kanál Home cosi a to tady běží pravidelně, když přijdu domů.“

Respondenti (muži) často mluvili o zálibě v hraní počítačových her, která je provází mnohdy už od dětství, v pubertě jí věnovali značnou část svého času, a i nyní se tomuto koníčku snaží věnovat navzdory úbytku času a případnému nezájmu až despektu svých přítelkyň či manželek. Například Karel popisuje, jak je těžké při zaměstnání najít čas a náladu na složitější hru, a tak raději přešel na jednodušší karetní hry:

„Dřív jsem vstával v jednu odpoledne a byl jsem u toho do tří do rána a takhle pořád. To stihl člověk dohrát hromadu dlouhých her. Tys na to byla naladěná, bylas v kolektivu hráčů, ale na to teď prostor není, když vím, že musím na počítači něco odpracovat a potom ti zbyde půlhodinka, to nemáš šanci se nikam dostat v těch hrách. To zapneš, načteš, zjistíš, kde jsi skončila, a můžeš to pomalu vypnout. Proto ty karty, tam za tu půlhodinu jednu dvě hry stihneš, ale kdybych si chtěl vyloženě něco zahrát, tak jsou to složitější, objemnější hry.“

Podobný problém řeší Jan, který hraní her směřuje na večer, kdy jeho žena už chodí spát. Jakub nebo Daniel čas pro hry nachází tehdy, když se jejich partnerka také věnuje nějaké samostatné činnosti. Samozřejmě i ženy z výběrového vzorku věnují nějaký čas hrám, ať už počítačovým, nebo jednodušším rychlým hrám na mobilních telefonech a tabletech, nicméně pro ně tyto praxe nehrají tak důležitou roli jako pro jejich protějšky a nesnaží se na ně speciálně vyhradit čas.

Pokud jde o společný čas páru trávený oddělenými mediálními praxemi, je toto chování často formováno nějakými pravidly nebo je už nastaveno jako rutinní. Například u Martiny a Hynka, jejichž každodennost je v porovnání s ostatními páry dost rutinní, je zvykem, že Martina je na počítači průběžně celý den, například si pouští filmy jako kulisu k domácím pracem, a „Hynek přijde ve čtyři, od páté je už taky na počítači.“ Hodina mezitím je věnována kávě a rozhovoru, oddělený čas u počítačů končí až s časem na přípravu večere. Neznamená to však, že by pár mezitím vůbec nekomunikoval. Hynek popisuje: „Já sedím tady v koutě, Martina tady u stolu. Bavíme se, když je potřeba. Pořád probíhá nějaká interakce, nejsme úplně odříznutí.“ Podobně společně trávený čas se ženou popisuje i Jan. To,

že každý se věnuje něčemu jinému, ale zároveň jsou spolu, přisuzuje délce jejich vztahu a právě zvyku.

Jan (partnerka Eva): „*My už jsme spolu tak dlouho, přijde mi, že už jsme zvyklí dělat věci spolu. A tím, že máme každý i svou vlastní jinou zábavu, tak nemáme potřebu se na to dívat odděleně. Já hraju hry, žena ráda sjíždí krátká videa na sociálních sítích, třeba America's got talent, na to se dívá na telefonu, tady sedí, já hraju, takže my se bavíme odděleně.*“

Aby se partneři při činnostech navzájem nerušili, zvykli si podle situace nastavovat hlasitost, brát si sluchátka nebo o použití sluchátek požádat druhého. V některých situacích existují explicitně stanovená pravidla, například jako u Evy a Jana „*že kdo zrovna cvičí, kdo dělá tu bohulibou činnost, tak má právo na to pustit si na televizi nahlas [...], protože to tomu člověku pomáhá se hýbat,*“ nebo že při hraní her má Jan vždy sluchátka. Jinak je tomu u Jolany a Karla, kde si Karel pouští zvuk ke hrám většinou nahlas, protože partnerka hru ráda sleduje. O vyjednávání ohledně použití sluchátek při oddělených mediálních praxích říká Jakub: „*Já za sebe, pokud si chci něco pustit a vím, že někdo jiný je kolem, tak si беру automaticky sluchátka, abych ty okolo nerušil. Na druhou stranu mnohdy předpokládám, že je to automatické i z druhé strany, ale někdy je potřeba si říct, že teď si čtu a byl bych rád, kdyby mi do toho nezasahoval ten film.*“ Souhrnně lze tedy říct, že existují situace, pro něž si partneři explicitně či implicitně na základě zvyku a vzájemné znalosti svých praxí vytvořili pravidla ohledně používání sluchátek, v ostatních případech je to předmětem chvilkového vyjednávání v dané situaci, kdy vznikne potřeba nebýt rušen. O zvukové hranici při konzumaci mediálních obsahů se zmiňuje Petr, tato hranice je však i po letech manželství stále předmětem vyjednávání v jednotlivých situacích.

Petr: „*Když chci hudbu, pustím si svou oblíbenou hudbu a pustím si ji fakt nahlas. Jana to nemusí. Já už vím dlouho, že to nemá ráda. Já si to pustím nahlas, pak přijde Jana, ztlumí to, já si to za chvíli zesílím, pak zase přijde, ztlumí to a já to tak po třetím pokusu nechám.*“

V případě, kdy jeden z partnerů chce spát a druhý se ještě věnuje nějakému médiu, zůstávají v oddělených místnostech, pokud je to možné, nebo přichází vyjednávání o tom, jak dlouho bude ještě dotyčný svítit, klikat, apod.

Nela (partner Jakub): „...když já usínám, tak vedle mě třeba ještě leží přítel s tabletem a čte si. To tak divně svítí, občas mě to ruší. Chvilku to vždycky nechám být, a když mě to opravdu sere, tak se zeptám, za jak dlouho půjde spát, a naznačím mu, že mi nejde spát. [...] Když se mu chce ještě číst, tak jde dolů, aby mě nerušil, a když už chce taky spát a zbývá mu na dočtení kapitola, třeba deset stránek, tak řekne, počkej, zbývá mi deset stránek, a já většinou řeknu ok, není problém.“

Přizpůsobení s ohledem na partnera lze pozorovat i ve výběru mediálních obsahů. To je dáno různým vkusem partnerů. Některé obsahy partneri před druhým nepouští na základě předchozích zkušeností s nelibostí a reakcí typu: „*To psycho vypni.*“ Způsob, jakým se domlouvají na přípustnosti puštěné hudby, popisuje i Eva: „*Snažím se brát ohledy na Honzu a nepouštět Pink Floyd a zároveň Honza se snaží brát ohledy na mě a nepouštět dead metal.* [...] *Protože někdo něco pustí, řekneš, že se ti to nelíbí, tak ten druhý to automaticky nepouští. Třeba vím, že Pink Floyd se Honzovi moc nelíbí.*“ Daniel je například příznivec punkové a metalové hudby a tvrdost hudby, kterou pouští v přítomnosti přítelkyně, je také předmětem dlouhodobého vyjednávání.

Daniel (partnerka Alena): „...když je to měkčí punk, vím, že jí to nevadí, tak to pustím, a vím, že blití do mikrofonu ne. Když jedeme v autě, tak si pouštím i tvrdší, už jí to nevadí, buď si na to zvykla, nebo jsem ji naučil trochu.“

Oddělené praxe partnerů proto zčásti zahrnují právě tyto obsahy, které nevyhovují druhému partnerovi, a tak je partneri konzumují sami. Mezi sdílené mediální praxe jsou pak zahrnuty obsahy, které se líbí oběma partnerům, nebo se na nich alespoň nějakým vyjednáváním shodli. Tuto skutečnost dokládá například Lukáš (partnerka Veronika): „*Když jsme třeba sledovali ty Přátele, které ona neviděla, tak většinou jsme koukali spolu [...] ona má jiné seriály, které sleduje sama, které já nesleduju. Já nevím, kouká teď na Ošklivku Katku, jo, to já úplně nepotřebuju vidět (smích).*“

3.2 Sdílené mediální praxe

Z některých původně individuálních praxí, jako je sledování filmů a seriálů nebo hraní počítačových her, se mohou ať už cíleně, nebo plynulým vývojem stát sdílené mediální praxe. Cíleným vytvořením sdílených praxí mám na mysli situace, kdy je možné identifikovat

iniciátora změny, toho, kdo navrhl a soustavně se přičiňoval o to, aby se pár dané činnosti věnoval společně. Je to právě případ zmíněného hraní her. U Lukáše a Veroniky vznikla společná praxe zájmem o Lukášovo hraní ze strany Veroniky. Když Lukáš hrál, Veronika občas přišla a začala se vyptávat: „*Prosímtě, proč lovíš ryby? K čemu v téhle hře...já jsem myslela, že to máš proto, abys tam rozsekával příšery a nevím, co všechno.*“ Časem Lukáše napadlo, že by mohli zkusit hrát spolu a pak už jen zbývalo metodou pokus – omyl najít hru, která bude bavit oba.

Lukáš (partnerka Veronika): „*Zkoušel jsem jí jednou střílečku pustit a vůbec to nedávala, hrozně panikařila u toho a tak, i když se tam až tak nic hrozného nedělo. Společně hrajeme závodní hry, že jezdíme auta, já jí dělám navigátora, používám nějaké klávesy, ona řídí, to si docela užívám.*“

Zájem o herní činnost přítele projevuje i Romana, v plánu je zkusit společně hrát hry, až si pár pořídí televizi. Daniel pro hraní hry Minecraft s přítelkyní Alenou naprogramoval vlastní server. Tato sdílená praxe ale ztroskotala na zhroucení tohoto serveru a nedostatku času na hraní. Pár je však do budoucna otevřený obnovení serveru a společného hraní. Jediné, co dělí Lenku a Jáchyma od společného hraní hry World of Warcraft je rovněž technické vybavení, nicméně mají hraní již v plánu vyzkoušet. Ve dvojici Nela a Jakub hrají počítačové hry oba partneři, každý však jiný druh, a byla to Nela, kdo navrhl, aby zkusili společně hrát strategickou hru Age of Empires.

Mezi partnery nedochází jen k přebírání mediálních praxí druhého, ale i k osvojování nových zvyků a rituálů spojených s mediálním chováním, které do partnerství vnesl jeden z nich. To znamená, že si s praxí, kterou dosud rovněž provozovali, spojí novou činnost, nové konkrétní okolnosti nebo dobu tak, aby se sladili se svým partnerem. Alena a Dan například usínají při sledování animovaného seriálu, jak byl už dlouho předtím zvyklý Dan, ačkoliv Alena to nikdy nevyžadovala a usínat v tichu v klidu jí vyhovovalo.

Alena: „*Většinou člověk usíná ve tmě a tichu, ale Dan byl zvyklý takhle, takže od té doby, co jsem s ním, i když jsem u něj předtím zůstávala na víkend, jsme to měli puštěné, tak to máme i teď tady.*“

Dalším příkladem převzatých praxí je sledování filmů u jídla. Jáchym byl zvyklý stolovat „kultivovaně bez médií“, naopak jeho přítelkyně Lenka jí s oblibou všechno v posteli

u počítače nebo knihy. Ve společné domácnosti jí partneři společně, a tak ze svých odlišných praxí udělali kompromis a vytvořili nový systém.

Jáchym (partnerka Lenka): „Takže sledování filmů a seriálů spíš využíváme při konzumaci nějakých jídel. [...] Já snídám a veškerá jídla jím v kuchyni, ale žena je trochu prase a všechno jí v posteli. [...] Takhle si vycházíme vzájemně vstříc, ona už ví, že o víkendu polévku v posteli nejí, to už na mě nezkouší a jí to normálně, a večere jsem se nějak naučil já.“

Změna se může týkat i postojů k určitému mediálnímu chování nebo konkrétní technologii. Již na příkladech výše jsem demonstrovala, že partner může v druhém probudit zájem o počítačové hry, které dotyčný dosud nehrál. Stejně tak lze proměnit vkus partnera na jistý druh hudby, pokud „je na ni naučen.“ Pokud jde o vztah k samotným technologiím, rovněž dochází v romantickém vztahu k nějakému vyjednávání nebo konsensu, jehož výsledkem je v konečném důsledku pořízení či nepořízení a používání či nepoužívání konkrétní technologie. Jolana, Eva a Lenka například nikdy necítily potřebu mít televizi, Lenka se té představě navíc spíše bránila, protože televize jí evokovala životní styl generace jejích rodičů, „kdy přijdeš mrtvá z práce, zapneš si televizi, sedneš si k tomu a chcípneš a to je tvůj celý život.“ Jejich postoje však dokázali změnit partneři a respondentky nakonec zmiňovaly výhody, které pro ně pořízení televize má nebo bude mít.

Eva (partner Jan): „Kdyby bylo na mně, tak bychom neměli televizi, i když dívat se na film z pohovky a ne u stolu je luxus. Máme tady televizi, to byla Honzova iniciativa.“

Jolana (partner Karel): „Nemáme televizi, ano, ano. Já jsem ji neměla ani vedle na bytě, ani mi to nechybí, ale budeme pořizovat, protože chceme, nebo spíš Karel chce, jak máš takové to kino, ale dokulata, takový ovál. [...] Jo, to jo, televize bude, ale možná bude fungovat s tím, že tam spíš budeme hrát hry.“

Lenka (partner Jáchym): „Takže jsem televizi vůbec nechtěla, ale on řekl, že ji koupí a že do toho vůbec nemusím investovat prostředky, tím pádem to bude jeho investice. Jak jsem se s ním o tom začala bavit, tak jsem trochu změnila názor, protože on přesně tím, jak je akční, taky nechce takhle dopadnout. [...] Tak jsme si říkali, že abychom měli nějaký obecnější přehled, tak bychom se chtěli pravidelně dívat na zprávy.“

Stejný proces, ale s opačným výsledkem, proběhl u Veroniky s Lukášem, kteří se rozhodli, že si televizi nepořídí. Další změna postoje proběhla, když Lukáš „z nepochopitelného důvodu měl potřebu pořídít si ještě počítač,⁸ což se mu Veronika snažila rozmluvit, ale nakonec pořízení stolního počítače oceňuje, protože je na rozdíl od notebooku nepřenosný, a tak ho může využívat, i když je Lukáš v práci, kam si notebook nosí, a není odkázána jen na svůj tablet.

Ačkoliv mnohé mediální praxe a zvyky uvnitř domácnosti vznikly kompromisem nebo převzetím individuálních praxí partnerů, které si přinesli ze svých primárních rodin, většinu sdílených praxí tvoří takové, které si partneři utvořili nově společně na základě vývoje jejich vztahu a společného soužití. Společné sledování filmů a seriálů například podle Lenky vzniklo tak, že „to bylo takové nejjednodušší rande, že jsi navařila spoustu jídla a sedla sis k filmu.“

Existují zvyky, které pár zavedl nově, nikdo si je nepřinesl z primární rodiny. V souladu s teorií nomické ruptury si tak partneři vytváří vlastní sdílenou realitu. Sdílené mediální praxe plní v partnerském životě uvnitř domácnosti různé funkce a páry od nich mají různá očekávání. Tyto funkce a očekávání lze shrnout do čtyř kategorií, jež dále rozvedu: naplňování rutiny, plnohodnotný čas ve dvou, nová média jako prostředek ke společně trávenému času a kulisa ke společné činnosti.

1. Naplňování rutiny

Do této kategorie řadím takové mediální praxe, které zcela přirozeně patří do každodennosti páru. Nad mediálním chováním, které slouží k naplňování rutiny, partneři už nijak nepřemýšlí, není potřeba je zvlášť iniciovat, protože jsou pro partnery „automatické“. Většinou lze i těžko vyhledat původ těchto praxí. Páry se shodují, že „to zkrátka nějak vyplynulo,“ jak říká Martina.

Jak už jsem zmínila, do každodenní rutiny Aleny a Daniela patří usínání u seriálu. Jedná se o praxi, kterou do vztahu přinesl Daniel a Alena ji přijala za svou, stala se pro pár zcela automatickou v tom smyslu, že není třeba se každý večer ptát, jestli a co si k usínání

⁸ Lukáš už tou dobou vlastnil notebook. – pozn. tazatelky

pustí, ale pokračují ve sledování seriálu z předchozí noci. Kromě usínání má pár také rutinní program na nedělní odpoledne. Ten spočívá ve sledování nenáročného známého filmu a hraní deskových her.

***Alena (partner Daniel):** „Ani si přesně neuvědomuju, jakým způsobem to probíhá, ale v neděli po obědě, když už jsme doma a byli jsme třeba v té psi školce nebo někde a nechce se nám zrovna strašně spát, tak si něco pustíme. Ale spíš odpoledne nebo večer něco z filmů, které jsme viděli a zahrajeme si nějakou deskovku.“*

Pro spoustu párů v mém vzorku je rutinní či automatické sledování mediálních obsahů při jídle s partnerem, ať už se jedná o sledování filmu, seriálu nebo jakéhokoliv videa na internetu. V časech, kdy je zvykem tuto praxi provozovat, většinou se jedná o čas večere, nedochází k žádnému, nebo jen minimálnímu vyjednávání ohledně sledování.

***Martina:** „Jednou jsem to já, jednou Hynek, máme to už zažité. Prostě se jde večeret a automaticky někdo zapne televizi.“*

***Lenka (partner Jáchym):** „Už je to úplně zautomatizované, víš, že si řekneš film, tak je jasné, že se začne chystat večere, stáhne se mezitím film a titulky a pak to vypadá tak synchronizovaně, doprostřed postele dáš notebook, oba, každý se svým talířem, si k tomu sedneme, občas máme nějaké víno nebo jen čaj, sedneme, zapneme to a pak u toho usneme klasicky, takže to je asi nejčastější společný čas u médií.“*

Jako automatické, tedy bez nutnosti vyjednávání, popisují páry také sledování filmů nebo televizních pořadů při úvaně, po náročném dni apod. Je to způsob relaxace, když, jak říká Eva, „jsme unavení, nechce se nám večer nikam jít, tak si pustíme film.“ Partneři jsou sice spolu, ale nemusí se soustředit ani jeden na druhého, a vlastně ani na sledovaný obsah, obzvlášť když je normální, že „se stává, že jen z nás nebo dokonce oba u toho usneme.“

2. Plnohodnotný čas ve dvou

Jen část ze sdílených mediálních praxí párů je jimi považována za plnohodnotný a takový, který nějak přispívá k jejich romantickému vztahu. Nepatří sem rutinní praxe, protože ty nepovažují za nijak hodnotné a pro jejich vztah obohacující. Mediální praxe pod hlavičkou „plnohodnotný čas ve dvou“ mají oproti rutinním mediálním praxím nějakou hodnotu navíc.

Na rozdíl od rutinních praxí zde je vyžadována plná pozornost a často nějaká forma diskuze nebo rozhovoru. Partneri potřebují cítit, že je daná činnost nějakým způsobem obohacuje. Kupříkladu sledování filmu lze z rutinní záležitosti proměnit na plnohodnotný zážitek zvolením vhodného žánru filmu a přidáním konverzace mezi partnery.

Jakub (partnerka Nela): „Jsou filmy, které vnímám vyloženě jako oddych, u kterých se oba snažíme zrelaxovat, pokud byl náročný den nebo náročný týden, a pak jsou filmy, u kterých se dá i o věcech diskutovat, tak to je plnohodnotnější čas.“

Eva (partner Jan): „Rande v kině není rande, ale s Honzou jo, protože se o tom i bavíme. Třeba když jsme se dívali na *House of cards*, tak já absolutně nemám představu, co to je americký volební systém, senát, parlament, takže to jsme často pauzovali a Honza mi vysvětloval, proč Frank dělá takový tah a podobně.“

Naopak mediální praxí, která je sama o sobě považována za plnohodnotný čas strávený v páru, je společné hraní počítačových her. Oba partneri se při hraní soustředí na tutéž činnost, musí při tom být aktivní a rovněž mezi nimi probíhá komunikace. Pro tento typ mediálních praxí je zároveň typická iniciace některého z partnerů. Strávit plnohodnotný čas ve dvou u filmu nebo si společně zahrát hru není něco, co by automaticky vyplynulo, jako u mediálních praxí naplňujících rutinu. Když chtějí například Veronika a Lukáš strávit nějaký čas spolu, proběhne diskuze o tom, co by mohli dělat, a Lukáš někdy napíše seznam variant, kde se vedle sledování filmu, procházky, společné večeře apod. objevuje i hra. Někdy ale s nápadem na hru přichází i Veronika. Volba konkrétní hry může být také předmětem vyjednávání, jak tomu bylo v případě Lukáše a Veroniky, která nezvládala konfliktní hry, a tak se jí Lukáš snažil vyjít vstříc, až si oblíbili závodní hru *Need for Speed*. Daniel nebo Karel vybírají hry pro společné hraní s přítelkyněmi na základě úsudku, že by je to mohlo bavit, nebo „že ve dvou hráčích to baví víc lidí, tak by ji to taky možná bavilo.“ Tento předpoklad je následně testován dotázaním se partnerky a vyzkoušením hry. Jakub také obstaral hru pro společné hraní s přítelkyní Nelou, ale iniciativy se chopil na základě jejího návrhu.

Nela: „Já jsem mu říkala, že bych si chtěla zahrát něco podobného, jako hrajeme, akorát že už mě nebaví to prostředí, chtěla bych to nějak změnit,

aby to alespoň vizuálně vypadalo jinak, tak on stáhl nějakou jinou hru ze stejné série, tak to jsme hráli spolu.“

Všeobecně lze na základě analýzy výpovědí respondentů říct, že čas trávený s médii partneři většinou za plnohodnotný pro pár nepovažují, protože mediálních praxí, při nichž se partneři soustředí sami na sebe, komunikují při tom spolu a nějak je tato činnost obohacuje, je málo. Sledování filmů za určitých podmínek (viz výše) a společné hraní her sem patří, nicméně když si na sebe pár vyhradí čas, často se snaží médiím vyhýbat. Páry, které na sebe v průběhu pracovního týdne nemají dostatek času, si to snaží vynahradit o víkendech, kdy podle slov většiny respondentů od médií spíše utíkají a snaží se trávit společný čas venku nebo na kulturních akcích. Tyto chvíle jsou pro ně velmi důležité, protože jim dávají prostor pro únik od každodenního shonu a pro více osobní komunikace.

Daniel (partnerka Alena): „*Po práci to je strohé, tady si sedneš a to si jako budeme povídat? Nic tě nenapadne, protože jsi uzavřená, vidíš pořád stejné čtyři zdi. Ale jak jsi na tom výletě, tam jsou asociace, to rozproudí konverzaci. I chodit na procházky, jak se změní prostředí, tak lidi najednou zjistí, že si můžou povídat.“*

Lenka (partner Jáchym): „*Po tom, co máš víc náročných dní, tak říkám, ne, já chci sedět v klidu doma, pustit si nějaký film a mít u toho pohodičku, ale víc utíkáme od médií. [...] Vždycky jsme hrozně šťastní, že jsme v přírodě a na výletě.“*

Jak demonstřuji dále, tyto aktivity na první pohled nijak nesouvisející s médii, ve skutečnosti ale mají svůj význam pro společné užívání nových médií partnery (viz dále). Stejně jako se partneři vyhýbají médiím při některých aktivitách, kdy se chtějí soustředit sami na sebe, tak média i úmyslně vytlačují z některých míst v domácnosti, což se také projevuje na konečné podobě jejich sdílených mediálních praxí. Některé páry, nebo jeden z partnerů, odmítají média (zejména televizi) v ložnici. Oproti tomu jsou páry, které za doprovodu mediálních obsahů buď přímo usínají, nebo obsahy konzumují v posteli před spaním.

Karel (partnerka Jolana): „*...aby mi to negrilovalo hlavu, protože to je vedle postele na stolku, vypínám, aby to nic nevysílalo. Nikdo neví, jaký to má efekt. My v ložnici nic nemáme, žádné krabičky, je tam slabý signál, tak to vypínám, když to mám vedle hlavy.“*

Jana (partner Petr): „A jsem radikálně proti tomu, aby se dávala televize do ložnice, to neskousnu. Zaprvé je to úchylné, zadruhé mi to přijde, že v ložnici má být klidová zóna, a zatřetí mi to nevyhovuje, já u televize neusnu, mě to ruší, ruší mě obraz, ruší mě zvuk.“

Někdy se páry spokojí pouze s únikem od nových médií a vytvoří si sdílené mediální praxe, které zahrnují stará média. Ačkoliv se tato práce zaměřuje na nová média, nesmím toto zjištění opomenout, protože se jedná o důležitý prvek v romantickém vztahu a stará média rovněž hrají důležitou roli v mediálních celcích partnerů. Když spolu Veronika a Lukáš ještě nebydleli a jejich vztah fungoval většinu času na dálku, zavedli tradici „čtení pohádek na dobrou noc“ přes telefon. Zatímco na začátku jejich vztahu se nejednalo vždy o pohádky, nyní tuto tradici ožívují někdy ve chvílích, kdy se jeden z nich ocitne přes noc mimo společnou domácnost, a prohlubují svou znalost pohádek Boženy Němcové a Karla Jaromíra Erbena. Společné pohádek zmiňují i Martina s Hynkem. Lenka a Jáchym si pro společné čtení pořídili knihu v angličtině a společně zlepšují své jazykové dovednosti. Lenka říká, že jí společné čtení „přijde takové vztahové a dobré.“ Eva s Janem zavedli společné čtení nahlas v rámci „vyklidnění“ a vytvořili si k němu i pravidla tak, aby tato činnost odpovídala jejich dennímu režimu, kdy Eva chodí v pracovní dny spát dřív než Jan, protože musí brzy vstávat do práce.

Eva: „Přes týden čte víc on, že mě uspává, abych rovnou usnula, a přes víkend čteme i ráno, to čtu já.“

3. Nová média jako prostředek ke společně trávenému času

Používání nových médií se partneři mnohdy nevyhnou ani tehdy, když se snaží před technologiemi utéct. Výlety do přírody, dovolená, návštěva kina nebo jiná kulturní událost – to vše vyžaduje vyhledávání, organizaci či přípravu za pomoci nových médií. V těchto případech jsou pak média prostředkem k tomu, aby pár mohl společně strávit plnohodnotný čas mimo domov. Záleží pak na rozdělení rolí, preferencích párů a množství volného času partnerů, jestli se tomuto vyhledávání a zařizování bude věnovat jen jeden z páru, nebo půjde o sdílenou činnost. Jolana a Veronika jsou ve svých vztazích těmi, kdo většinou provádí výběr, pokud jde o nějaký výlet nebo společnou akci mimo domov, na jejich partnerech je potom odsouhlasení a realizace přichystaného plánu.

Lukáš (partnerka Veronika): „Já jí řeknu: ‚Hele, tak mi to pošli na mail, já se na to kouknu, pak ti napíšu, co si o tom myslím. ‘“

Veronika (partner Lukáš): „Já to vyhledám, svůj pohled tam dám, a dám vždycky na výběr a on už potom jenom dohledá a řekne: ‚Jo, tak zrovna Paříž zní skvěle. ‘“

Jolana (partner Karel): „Když zrovna nevím, kam, co, tak se podívám na internet přes notebook. [...] Karlovi nevadí jezdit autem, takže jsem vymýšlela i něco, kam bychom jeli autem. A vždycky jsem dala do vyhledávače...jsou stránky, jak máš Turistika, Výletník, Kde kdy co a podobně, a tak si dám, co chceme, jestli chceme památky...“

Eva a Jan se naproti tomu sejdou u jednoho počítače, když řeší „nějakou dopravu, rezervaci vstupenek a další organizační věci, plánování a takhle. Ten počítač je na to přece jenom lepší než telefon, má velkou obrazovku, můžeme si tam hodit víc oken.“ Je to výjimečná příležitost, protože většinu času používá stolní počítač pouze Jan, i seriály pro společné sledování stahuje na počítači výhradně on. Podobné je to pro Nelu a Jakuba, jehož notebook je zároveň jeho pracovní nástroj, a tak je společné plánování dovolené jedna z mála příležitostí, kdy si pár vzájemně nahlíží do monitorů.

Jakub: „V takových situacích se dost často stává to, že každý hledáme řešení na svém počítači a vzájemně se díváme sobě do monitorů, když na něco narazíme [...] ted' mluvím o situacích, kdy hledáme AirBnB, pokud někam jedeme.“

Jako prostředek ke společné činnosti může sloužit i hudba, pokud hraje například k tanci, protože, jak říká Veronika, „bez hudby to sice taky jde, ale není tam ten rytmus.“ Dále partneři často společně vyhledávají na e-shopech, což je také jistá forma trávení společného času. Společně páry často vyhledávají například společné dárky pro příbuzné nebo vybavení do domácnosti, případně vyhledává každý sám, návrhy si posílají a pak je společně prochází, než dojde k rozhodnutí.

4. Kulisa ke společné činnosti

Někdy používají páry nová média jen pro dotvoření atmosféry a vyplnění prostoru, aby nebylo ticho. Pro některé je to záležitost zvyku, jedná se o jeho individuální mediální praxi,

kteřou partner do jisté míry toleruje, ale nepřejímá ji. To je případ Petr, který vždy doma používá televizi jako kulisu. Prohlašuje: „*Já když ji jednou pustím a jsem doma, tak ji nevypnu. Může tam běžet cokoliv, mám to, jakože nejsem doma sám.*“ Jeho partnerka Jana si pouští kulisu jen k práci nebo vaření, Petrovi televizi toleruje, k vyjednávání však dochází ohledně hlasitosti (viz výše). Hudební nebo filmovou kulisu využívají páry nejčastěji při domácích pracích, vaření apod. Na základě odlišných individuálních praxí může docházet k tomu, že jeden z partnerů je v pouštění kulisy iniciativnější. Současně platí, že při společném poslechu partneři opět přizpůsobují druh pouštěného filmu nebo hudby podle vkusu partnera nebo dané situace, jak jsem již popisovala výše.

***Jakub (partnerka Nela):** „Taky má ráda kulisu [...] my si hudbu pouštíme i spolu, ale je to jiný typ hudby, než si pouštím sám.“*

***Lukáš (partnerka Veronika):** „Akorát si pouštíme hudbu občas společně na spotify, to třeba když děláme nějaké činnosti, já nevím, třeba vaříme nebo tak, tak si pustíme hudbu, potom už je to takové příjemnější.“*

V domácnosti Jolany a Karla sice také využívají mediální obsahy jako kulisu, vznikají ale často i situace, kdy Jolana nějaký film nebo seriál sleduje na svém notebooku, zatímco Karel je má jako zvukovou kulisu k práci na počítači. Karlovi to vyhovuje, protože „*u toho nepotřebuješ moc myslet, nedělám to potichu, zbláznil bych se z toho*“ a je to způsob, jak alespoň částečně trávit čas spolu, i když je Karel stále zaneprázdněný.

3.3 Sdílení objektů a soukromí

Předmětem zájmu v této podkapitole je sdílené užívání médií jako objektů v domácnosti párů a otázka překračování hranic soukromí v užívání nových médií. Média mohou být v páru pořízena a vlastněna odděleně či společně, darována či přenechána⁹, na tomto místě je však důležité, jak je médium vnímáno ve vztahu k užívání oběma partnery. Existují v zásadě tři varianty sdílení: přímé sdílení objektů, vzájemné půjčování odděleně vlastněných médií a sdílení objektů při společných činnostech.

⁹ U některých párů (Jolana a Karel, Alena a Daniel) došlo po domluvě k přenechání staršího typu technologie jednoho partnera druhému poté, co si původní majitel pořídil technologii novou. Konkrétně se jednalo o mobilní telefon, reproduktory a tzv. chytrý náramek.

1. Přímé sdílení objektů

Každý respondent má vlastní mobilní telefon, případně notebook, počítač, čtečku elektronických knih atp. V menší míře ale existují v domácnostech i nová média, která buď patří oběma, nebo její vlastnictví jen jedním z partnerů ztratilo pro pár na významu a médium vnímají a užívají jako společné.

Specifickým médiem, jehož sdílení spadá do této kategorie, je televize. Televize znamená velkou finanční položku a partneři si ji buď pořizují společně, nebo zařízení obstará jen jeden z partnerů, ale na její užívání v domácnosti to nemá vliv. Cílová skupina této práce ovšem používá televizi jako televizi jen v menšině případů. Televize většinou slouží spíše jako univerzální „zobrazovadlo“ ke spouštění filmů, videí z internetu nebo hraní her v závislosti na technickém vybavení domácnosti. Klasické využití televize je totiž v očích respondentů často spojováno s životním stylem generace jejich rodičů, který nechtějí následovat, jak jsem zmiňovala výše. Přesto si většina zkoumaných párů televizi pořídila nebo plánuje pořídit právě jako zobrazovadlo různých obsahů, přičemž pořízení televize zpravidla iniciuje v páru muž.

Kromě televize patří ke sdíleným objektům už jen výjimečné případy u párů, které spolu žijí dlouho (sedm a šest let). Jana a Petr sdílí čtečku elektronických knih, kterou dovezla Jana ze zahraničí jako dárek pro Petra, význam vlastnictví čtečky ale pominul vzhledem k tomu, že je v domácnosti pouze jedna a používá ji ten, kdo ji zrovna potřebuje.

***Petr:** „...čtečku máme, Jana přivezla Kindle z Ameriky. Máme jednu. Tu mi dovezla z Ameriky, ale teď ji používá spíš ona. V poslední době ji využívala ona, já na to nemám moc času. Mám asi půl roku rozečtenou knížku, co jsem dostal na Vánoce.“*

Stejně používá pár i notebook, který si sice původně pořídila Jana kvůli studiu, ale nyní je v domácnosti k dispozici oběma. Janin partner Petr totiž téměř na všechny činnosti spojené s nějakým médiem (komunikace, sledování obsahů, vyhledávání atd.) používá svůj mobilní telefon a notebook potřebuje jen zřídka kvůli pracovní administrativě. Pro pár Eva a Jan je sdíleným objektem tablet, který si sice Jan pořídil k narozeninám, ale sám jej popisuje jako společný. Podle Janovy výpovědi je to způsobeno tím, že tablet nepotřebuje primárně ani jeden z partnerů, protože on k důležitým věcem používá stolní počítač a manželka má

k užívání vlastní notebook a chytrý telefon. Tablet tak využívá zrovna ten, kdo potřebuje jeho vlastnosti jako je skladnost a přenosnost.

Jan: „...ten (tablet) používáme takovým způsobem, že sice všechny aplikace jsou přihlášeny na mě, facebook a tak podobně, ale je to připravené na to, že si tam udělá svůj účet, říkal jsem jí to několikrát, zatím se k tomu nedostala, používá ho tím stylem, že když potřebuje, tak si ho vezme. On tu víceméně leží. Používá ho na hledání něčeho, co si musí vzít s sebou třeba k vaření do kuchyně [...]. Já ho беру s sebou na služebky a dělíme se o něj jen doma.“

2. Vzájemné půjčování odděleně vlastněných médií

V tomto případě je jasně určeno, komu daný objekt patří a kdo jej primárně využívá, nicméně za určitých podmínek jej může použít i partner. Toto půjčování je zpravidla podmíněno nějakou formou dovození, které je předmětem vyjednávání, a bývá v daných situacích iniciováno, ať už ze strany vlastníka média, nebo jeho partnera. Samotné půjčování může mít různou podobu od krátkého využití technologie k vyhledání potřebné informace, přes užívání média druhého na hru nebo prohlížení e-shopů, až po možnost dlouhodobého využívání v nepřítomnosti vlastníka. Svou roli zde samozřejmě hraje ochrana soukromí, hesel a přístupu druhého k obsahu uloženému v daném mediálním objektu. Nejdále tuto hranici odděleného soukromí v médiích posunuli Martina a Hynek, kteří si párkrát do měsíce vymění své mobilní telefony i se SIM kartami¹⁰, když jede Martina na služební cestu. Z praktického hlediska je totiž lepší, když má s sebou Hynkův chytrý telefon s internetem než svůj tlačítkový, což si Hynek na základě vlastních zkušeností s takovými cestami uvědomuje, a sám výměnu navrhl, i když to pro něj znamená omezení v jeho každodenních návycích. První iniciativa tedy vzešla z jeho strany, při opakování téže situace se Martina o Hynkův telefon přihlásí, až se z půjčování pomalu stává pravidlo.

Hynek: „Aby si mohla vyhledávat spoje, a když se něco pokazí, dostala se na internet, tak si půjčuje můj mobil. Mám tak kompletně narušený celý den, nemůžu sledovat zprávy – je to pro mě pravidelná činnost pročitat si novinky a udržovat se v obraze. [...] Nabídl jsem jí to, teď se vždycky večer před odjezdem připomene, že bude potřebovat mobil, tak jí ho s těžkým srdcem dám.“

¹⁰ Situaci, kdy jsou párkrát v měsíci k zastížení na telefonu partnera, řeší podle slov Martiny takto: „...jen řekneme rodně, že já budu mít ten jeho a on bude mít můj. Pak volají na ta druhá čísla.“

Podobné sdílení médií na základě jedné explicitní domluvy, která pak platí dlouhodobě pro všechny podobné situace v budoucnu, lze najít i u Veroniky a Lukáše nebo u Evy a Jana. Lukáš si pořídil stolní počítač, primárně na hry, ale využívá ho i k práci, a protože Veronika má pouze tablet a často zůstává doma sama, umožnil jí Lukáš neomezený přístup k počítači. To zahrnuje i znalost přístupového hesla. Při opakovaném použití počítače není třeba se znovu dovolovat, svolení a volný přístup je automatický.

***Lukáš:** „Když si chceme něco půjčit...co se týká toho počítače, tak to neřešíme, to se mě Veronika neptá, mně to nevadí, já jsem jí řekl: ‚Klidně ho používej, je tady, je k dispozici, takže klidně, když tady jsi, tak ho používej.‘ To neřešíme, kdo ho zrovna využívá. [...] Jinak spíš se zeptáme.“*

Eva vnímá dovolování se k použití média partnera po sedmi letech soužití jako něco, co by mezi ní a jejího partnera stavělo hranici, kterou by nesnesla. Spíše než ptaní s manželem praktikují oznamování s tím, že partner má možnost druhému půjčení objektu odmítnout, pokud jej například zrovna potřebuje.

***Eva (partner Jan):** „Protože při představě, že žijeme tak, že máme nějaké hranice a je pořád potřeba něco řešit, tak asi bych si ho ani nevzala, nebo by ten vztah nedosáhl takové hloubky. Samozřejmě se k našim věcem chováme s úctou a respektem. [...] možná i bezděčně se na ta sluchátka ptám, ale abych čekala, až mi to povolí...“*

Ptaní před použitím partnerčina média nepovažuje za nutné ani Karel. Půjčuje si Jolanin tablet na vyhledávání a prohlížení e-shopů, protože je to praktičtější než na mobilním telefonu, a předpokládá, že: „Kdyby jí to vadilo, tak mi to dá najevo, nevadí to.“

Půjčování médií druhého navázané na dovolování se při každé situaci se objevuje velmi zřídka. Partneři už mají vytvořená nějaká pravidla, ať už explicitní ohledně možnosti bez dalšího ptaní si objekt půjčovat, nebo implicitní o možnosti půjčovat si objekt bez dovolení, dokud partner neurčí jinak. Situace, kdy je třeba ptát se pokaždé, se týkají především mobilních telefonů, jelikož ty jsou ze všech médií vnímány nejosobněji, v některých párech jsou telefony dokonce nepřekročitelnou hranicí (Nela a Jakub). Petr a Jana

vnímají použití telefonu druhého jako předmět vyjednávání i po dvanácti letech vztahu. Petr to vyjadřuje připodobněním mobilu k peněžence:

Petr: „Když bude po ruce můj telefon a bude si potřebovat zavolat, tak samozřejmě může, to není problém, ale neděláme to bez dovození druhého, vždycky se zeptáme. Já to mám tak i s Jany kabelkou nebo peněženkou. Když mi řekne: ‚Já to mám v peněžence, vezmi si to odsud.‘, tak teda jdu a vezmu si to z té peněženky, ale ne že bych sám šel do její peněženky a vzal si tam, co chci.“

3. Sdílení objektů při společné činnosti

Sdílenými mediálními praxemi párů jsem se již zabývala výše a různorodost těchto praxí ukazuje na fakt, že všechny páry sdílí alespoň někdy objekty při společné činnosti. I u páru Nela a Jakub, který se snaží mít nová média odděleně a využívat každý jen to své, dochází ke sdílení objektů při společném sledování filmů nebo při společném hraní her. Dalšími příklady médií, které páry používají jen při společných činnostech, je Janův stolní počítač nebo Jolanin laptop, na němž si s Karlem pouští filmy. Identifikovala jsem několik důvodů, proč partneri některé objekty sdílí pouze tímto způsobem namísto vzájemného půjčování objektů nebo přímého sdílení:

a) Objekt je pracovní nástroj jednoho z partnerů

Jakub (partnerka Nela): „A počítače máme rozdělené, protože já mám počítač částečně pracovní, takže je to můj pracovní nástroj a bylo by hloupé o to přijít...jsem opatrnější vzhledem k tomu a myslím si, že obecně je v pořádku, že mají lidé počítače oddělené.“

b) Charakter respondentů

Nela (partner Jakub): „Ale nevidím důvod, proč dávat druhému přístup k něčemu, co je moje a co se vyvíjelo i v době, kdy jsme se neznali, nevidím tam důvod.“

c) Charakter objektů

Karel (partnerka Jolana): „Tablet si občas půjčuju. Laptop ne, ten je pomalý.“

d) Délka trvání vztahu a společného bydlení

Oba páry, kde se vyskytuje zejména, nebo výhradně sdílení objektů při společné činnosti, jsou spolu oproti ostatním krátkou dobu. Jolana a Karel spolu bydlí zatím jen tři měsíce, Nela a Jakub rok a půl a oba jsou navíc nakloněni oddělení vlastních médií kvůli své práci, povaze atd.

Sdílení se netýká samozřejmě jen mediálních objektů, ale vyjednávat lze v páru i o sdílení internetových účtů. Žádný ze zkoumaných párů nesdílí žádný osobní účet například na sociální síti, ani e-mail, i když Eva a Nela připouští možnost zřízení společného účtu za konkrétním účelem týkajícím se obou partnerů, jako je například zařizování svatby nebo komunikace se školou budoucího potomka. Mezi sdílené účty párů ale patří účty na různých e-shopech (např. Aliexpress, Zoot, ČD) a stránkách ke stahování mediálních obsahů (např. ulož.to, hellspy). Podle motivací respondentů označují tato sdílení jako:

- a) Vyžádaná – iniciovaná ze strany původního jediného vlastníka účtu např. za účelem sbírání bodů
- b) Nucená – iniciovaná ze strany druhého vlastníka účtu většinou v důsledku zapomenutí hesla k původnímu vlastnímu účtu
- c) Praktická – po domluvě a shodnutí se na tom, že zřizovat dva účty je zbytečné

Jak se sdílením médií jako objektů, tak se sdílením internetových účtů se pojí vzájemná znalost přístupových hesel. Hesla k vlastním mediálním objektům a osobním účtům jsou již velmi soukromými údaji a jejich sdílení vyžaduje důvěru v partnera a vědomí možného nevyžádaného narušování soukromí. Respondenti si tyto skutečnosti uvědomují, a tak není překvapením, že tytéž páry, které sdílí mediální objekty pouze při společné činnosti a nesdílí ani žádný účet na internetu, ani neznají navzájem svá přístupová hesla. Jolana má teoreticky volný přístup ke Karlovu stolnímu počítači, avšak pouze v době, kdy je počítač zapnutý, jelikož k němu nezná heslo. Karel je přesvědčen, že i bez explicitního sdělování zná Jolana kód k jeho mobilnímu telefonu, ale není tím znepokojen, protože mezi nimi k půjčování médií téměř nedochází, zejména ze strany Jolany nevzniká taková potřeba.

***Karel:** „Ona vidí, když to odemykám, navíc to jde vidět na tom displeji, takže kdyby chtěla, tak se do něj dostane, ale ona ten telefon nepotřebuje. Kdyby si na tom chtěla něco zahrát, tak jí ho klidně půjčím, ale na to má tablet. Je to můj pracovní nástroj, myslím si, že ho ani nechce, a to stejné s tím počítačem.“*

V případě Nely a Jakuba je nesdílnost ohledně hesel způsobena navíc přístupem Nely pramenícím ze špatné zkušenosti z předchozího vztahu, kdy na základě znalosti hesla partnera neodolala pokušení a daný účet bezdůvodně kontrolovala. V současném vztahu se chce podobné situaci raději vyhnout, a tak jí situace, kdy žádná hesla nezná, vyhovuje.

***Nela:** „...když jsem měla heslo, a to jsem mělo k úplně banální věci, tak jsem se tam podívala i v případě, že ten druhý o tom nevěděl, a přitom jsem to heslo dostala k úplně jiné příležitosti. Takže já jsem spíš ráda, že žádné jeho heslo nemám, protože by mě to svádělo k tomu něco kontrolovat bez jeho vědomí a nebylo by mi to příjemné. Asi i v případě, že by mi dal nějaké heslo, třeba k mailu, kdyby potřeboval něco ověřit a neměl by zrovna přístup k mailu, tak bych potom chtěla, aby si to heslo změnil, abych tam neměla přístup.“*

Oba páry však připouští možnost změny situace a svých postojů s postupem času nebo pod vlivem vnějších podmínek, kdy by bylo praktické sdílet nějaký účet a hesla. Praktičnost je jedním ze dvou hlavních důvodů, které mají ostatní páry k tomu, aby svá hesla znaly navzájem.

***Lukáš (partnerka Veronika):** „Zná hesla k mému počítači, k mému telefonu, prakticky i na můj mail, nezná heslo jen k mému internetovému bankovníctví nebo tak. A já zas znám její hesla. Tohle moc neřešíme a víme, že občas člověk se potřebuje přihlásit pod toho druhého, aby mu něco vyřešil.“*

Z těchto situací, kdy „se člověk potřebuje přihlásit pod druhého, aby mu něco vyřešil“, vzešla většina sdílení hesel ve výzkumném vzorku. To, že jeden z partnerů dal druhému přístup k nějakému svému účtu nebo zařízení, vzešlo nejčastěji z konkrétní situace a žádosti o pomoc. Toto praktické hledisko zároveň předpokládá, že partneři budou heslo skutečně používat jen v situacích, kdy jej o to požádá vlastník hesla, a nezneužijí ho k tomu, aby cíleně nahlíželi do korespondence druhého apod. Proto je zde důležitá také důvěra a transparentní přístup, což je druhý hlavní důvod ke sdělování hesel. Partneři v tomto případě ani většinou nepátrají po důvodu, proč mají druhému poskytnout heslo, a připadá jim to jako přirozená součást společného života.

Martina (partner Hynek): „Nevím, prostě nějak samo. ‚Potřebuju si půjčit tvůj notebook, jaké tam máš heslo?‘ ‚No, já mám heslo...‘ ‚Jsme de facto skoro rodina, takže nemáme žádná tajemství, přístupy, prostě to není tajné.‘“

Jan (partnerka Eva): „Já jsem nikdy nebyl člověk, co by musel všechno zamykat, a myslím si, že je to transparentní k tomu druhému člověku...vlastně nevím, z čeho to vyplynulo, že přijde mi divné, když jsme manželé a bydlíme v jedné domácnosti, aby tu bylo nějaké zařízení, které je přístupné jenom jednomu. To je, jako kdyby žena zavřela v kuchyni spížírnou a řekla, sem nemůžeš. Ta komunikace je osobní, ale není v ní nic, co by si žena nemohla přečíst nebo co by nemohla vědět.“

Při debatě o sdílení hesel respondenti často deklarovali své morální zásady, které mají vštípené už od dětství, a úctu k soukromí druhých, která jim zabraňuje ve zneužití svěřených hesel, ale i v nahlížení do zařízení, k nimž nemají od partnera povolený přístup. Například podle Jakuba není čtení cizích esemesek něco, co by si „dokázal morálně ospravedlnit [...], je to nějaká úcta k soukromí, kterou nechci překračovat.“ V praxi se ale stává, že partneři tyto hranice a své zásady přesto poruší a pod nějakou záminkou se podívají na účet, k němuž dostali přístup za zcela jiným účelem, nebo cíleně hledají komunikaci partnera se třetí osobou. Tyto případy pramenící ze žárlivosti a následného podezírání se objevily ve výběrovém vzorku u tří respondentek. Nela si přinesla zkušenost s narušením soukromí z minulého vztahu, jak již bylo řečeno, a v současném vztahu se proto vyhýbá sdílení hesel, protože má strach, že ji přepadne „nějaká podvědomá touha něco řídit, ovládat.“ Její přítel Jakub je rovněž nakloněn tomu, aby měli lidé své účty a svá zařízení odděleně, a tak mají zatím v nastavování přístupu k účtům druhého jasno. Naproti tomu mezi Veronikou a Lukášem funguje transparentní přístup ve sdělování hesel, a i když Veronika prohlašuje: „Ty zásady a etika u mě fungují od malička.“, došlo na ověřování informací o Lukášově programu v jeho soukromém e-mailu bez jeho souhlasu. Ke svému prohřešku se následně Veronika přiznala a pár situací vyřešil rozhovorem. K žádné změně hesel nebo omezení přístupu oproti dřívějšímu nedošlo a důvěra mezi partnery byla relativně brzy obnovena.

Veronika: „...vypadal ne našťvaně, ale fakt ho to mrzelo. To jsme si, nemůžu říct vyřikali, jenom jsme o tom chvilku komunikovali, že to byla blbost a já jsem to věděla taky, takže...nemůžu říct ‚od té doby jsem opatrnější‘, ale čas od času si vzpomenu na tohle a přijde mi to dost, ne směšné, ale i trochu ubohé. Nemám důvod mu nevěřit, takže mu věřím, a nemám důvod jeho důvěru nějak zneužívat.“

***Lukáš:** „Já nemám důvod něco skrývat. Řešili jsme to, že se mi to nelíbilo, že se mi hrabala za takovým účelem v mailech a prostě nějaká ta žárlivost tam je, jakože se mi to nelíbí, že mi nedůvěřuje v něčem, nicméně ta hesla jsem neměnil, nepotřebuju je měnit. [...] Asi kdybych měl černé svědomí, tak by mi to asi vadilo víc, nebo kdybych tam měl nějaké věci, za které se stydím, nebo kdybych tam chtěl něco před ní skrýt, ať už by to bylo, že sepisuju seznam dáreků, nebo že třeba řeším něco soukromého, o čem nechci, aby věděla, potom by mě to štvalo víc.“*

Změnu v možnostech sdílení médií však vyvolalo narušení soukromí u Lenky a Jáchyma. V těžkém období jejich vztahu pojala Lenka vůči Jáchymovi podezření, že „*ho spoustu věcí naočkovala jeho bývalá*“ a nahlédla do zpráv v jeho mobilním telefonu. V důsledku Jáchymovi reakce si jeho telefon nyní půjčuje pouze s jeho svolením a v jeho přítomnosti.

***Lenka:** „Měli jsme z toho strašnou hádku o narušení důvěry a já se teď snažím, aby se to obnovilo [...]. Když by nebyl v místnosti, tak bych nevzala ten mobil, protože bych se bála, že by přišel a myslel si, že dělám to samé znova, takže spíš kvůli vztahovým věcem, než že bychom měli problém sdílet média.“*

Podle Lenky je narušování soukromí partnera tímto způsobem „*taková holčičí věc, holky šustrují mobily.*“ Svádět by k tomu mohl i fakt, že z výběrového vzorku tohoto výzkumu porušily soukromí partnera v užívání nových médií také pouze ženy. Na toto téma ale provedli v roce 2015 výzkum Lauren Reed et al. z University of Michigan na vzorku více než tří stovek studentů a domněnky o vlivu pohlaví na množství nebo tendence k narušování soukromí ve svých závěrech vyvrátili.

3.4 Komunikace prostřednictvím NM jako nadstavba každodennosti

Díky polostrukturovaným rozhovorům jsem získala poměrně jasnou představu o způsobech komunikace každého ze zkoumaných párů. Ve všech párech platí, že romantický partner je člověkem, se kterým jsou respondenti v kontaktu nejvíce a v některých případech komunikace s partnerem převažuje i nad komunikací se všemi ostatními. V souladu se zjištěním Coyne et al. (2011) se jako nejčastější mediální objekt využívaný pro každodenní komunikaci párů ukázal mobilní telefon, někdy ale ke komunikaci prostřednictvím sociálních sítí slouží respondentům i počítače. Jednotlivé charakteristiky komunikace párů zohledňující typ média

či aplikace, frekvenci, obsah a iniciaci komunikace se však od sebe případ od případu natolik liší, že by bylo nemožné najít v nich nějaký vzorec, nějakou zakotvenou teorii, která by o cílové skupině skutečně něco vypovídala a nebyla jen změtí popsaných návyků a domněnek. Ve výběrovém vzorku nalezneme na jedné straně pár, který komunikuje výhradně přes aplikaci messenger a volání využívá jen v naléhavých případech. Na druhé straně je tu ale hned několik párů, pro které je normální volat si desítky minut, aniž by potřebovali něco akutně řešit, messenger však používají také. Další páry nejsou na messengeru ani na žádné sociální síti prakticky vůbec v kontaktu a mnohem častěji než ostatní používají SMS zprávy. Různým způsobům komunikace navíc jednotliví respondenti přiřkládají různou důležitost.

Již během sběru dat proto bylo třeba odhlédnout od těchto příliš konkrétních praxí, získat větší nadhled a soustředit se na téma každodennosti. Důležitější než to, prostřednictvím jakých médií a aplikací spolu páry komunikují nebo jaká je frekvence či obsah této komunikace, je pro tento výzkum zjištění, jak respondentům pomáhá komunikace prostřednictvím nových médií rozšířit každodennost v zóně „tam a teď“. V teoretické části práce jsem vysvětlila, že oblast komunikace prostřednictvím nových médií zařazuji do výzkumu právě proto, že je to podle konceptu časoprostorového rozpojení oblast, která se podílí na tvorbě každodennosti stejně jako mediální praxe v domácnosti. Analýzou výpovědí respondentů o jejich komunikaci s partnery jsem došla k pěti kategoriím, na nichž chci tuto nadstavbu každodennosti demonstrovat.

3.4.1 Domlouvání a organizování „za pochodu“

Součástí každodennosti párů je organizace dne, plánování nadcházejících akcí nebo i domlouvání výletů, dovolených apod. Tato témata patří do běžné konverzace partnerů v domácnosti, ale tím, že jsou partneři ve spojení často kdykoliv v průběhu dne a komunikují mimo domácnost prostřednictvím nových médií, přesouvá se sem i domlouvání a organizace. Tím se ztrácí nutnost být domluveni dopředu například na místě setkání, na způsobu trávení večera nebo na tom, co je třeba nakoupit. Pokud se partneři nedomluví dopředu, můžou si zkrátka napsat nebo zavolat, když je to aktuální. Pro některé páry už se tato možnost stala dokonce takovou samozřejmostí, že nechávají domluvu na komunikaci přes média pravidelně.

Jan (partnerka Eva): „My dost hřešíme na to, že víme, že jsme si dostupní, nedomlouváme dopředu a domlouváme až v průběhu dne. Plánování dne necháváme na průběžné plánování.“

Jáchym (partnerka Lenka): „Pak se domlouváme ohledně nákupu a co bude na večeri, abychom věděli, kdo kam má zajít a co nakoupit. Pak většinou plánujeme, co bude odpoledne, jestli se půjdeme projít, někam sportovat, jestli už je na to vhodná konstelace hvězd (uštěpačně).“

Pro Alenu a Daniela je možnost organizování „za pochodu“ důležitá kvůli psovi. Nikdo totiž neví, co zrovna rozkouše, a je dobré být od partnera informován, jestli je potřeba mazlíčka vyvenčit, nebo už to ten druhý udělal. Často se ve výpovědích objevovaly telefonáty při nákupu, kdy se partneři teprve domlouvají, co koupit a co uvařit, případně se páry organizují, aby se někde cestou potkaly.

Martina (partner Hynek): „Volání využívám k nutným, akutním řešením. Jsem v obchodě, potřebuju nutně, aby mi to zvedl a hned řekl, co mám koupit. Jedu někam něco vyřídit a potřebuju nějakou informaci.“

Alena (partner Daniel): „Třeba když jedeme spolu nakupovat nebo když jsem ještě byla doma, on mi dal vědět esemeskou ‚už jsem na Mendláku‘, tak já jsem vylezla z bytu a vyhlížela jsem tu správnou tramvaj, abychom dojeli do toho obchodu společně.“

Samozřejmost vzájemné komunikace postoupila u některých párů do takové míry, že se domlouvají zcela spontánně v daných situacích na nepotřebných drobnostech, činnostech jen tak pro radost, které utužují jejich blízký vztah.

Eva (partner Jan): „Dneska jsme si volali: ‚Jedu v pětce, zamávej mi.‘ To víš, že nezamával, protože si spletl tramvaj. Přes messenger píšu třeba, už končím v práci, jestli dáme sraz na cigáro.“

3.4.2 Nahrazování osobního kontaktu

Ve společné domácnosti jsou páry zvyklé na každodenní komunikaci z očí do očí, někdy se ale stane, že tato komunikace není možná. Petr například pracuje několik měsíců v roce na horské chatě a s manželkou Janou se nevidají. S obdobnou situací se potýkali ovšem už před lety, když Jana přijala stáž ve Spojených státech. Jinou ukázkou je Jáchym, který odjel po

skončení studia na měsíc cestovat po Vietnamu, a jeho přítelkyně Lenka zůstala doma sama. Každodenní osobní komunikaci párům v takových situacích nahrazuje komunikace prostřednictvím nových médií. V takových případech se sdílená každodennost v podstatě přesouvá ze zóny „tady a teď“ do zóny „tam a teď“ a redukuje se pouze na momenty, kdy mají partneři možnost být ve spojení. Záleží pak hodně na technických podmínkách, v současnosti je však možné si způsob spojení z různých koutů světa dokonce vybírat.

Lenka (partner Jáchym): „Když byl ve Vietnamu, tak tam jsme začali používat WhatsApp, protože to je v podstatě totéž jako Viber, ale jsou přes to lepší telefonáty, takže jsme neutratili za telefonáty ani korunu, přestože byl měsíc tak daleko. Každý měl wi-fi a volali jsme si přes WhatsApp klidně půl hodiny nebo hodinu.“

S tímto druhem komunikace se pojí často explicitně stanovená pravidla. Pokud se partneři nachází v jiných časových pásmech, stanovují si dobu, kdy je možné si zavolat, případně se na tom opakovaně domlouvají. Jana a Petr mají naproti tomu domluvu ohledně iniciace komunikace.

Petr: „A když jsem na horách, tak kvůli signálu musím volat já, tam je signál jen na konkrétních místech. V podstatě jsem větší iniciátor já, protože jsem volal Janě, i když jsem jezdil dolů nakoupit, takže v podstatě, když jsem sjel dolů a vyložil jsem chlapy, vzal jsem telefon do ruky a volal jsem Janě.“

V situaci, kdy bylo možné komunikovat spolu jen prostřednictvím médiím se ocitali také Alena a Daniel, když Alena dojížděla do školy do jiného města, než kde s Danielem bydleli a zůstávala tam několik dní v týdnu. Podobně jsem na tom v současnosti Veronika s Lukášem, který jezdí zčásti kvůli rodině a zčásti kvůli práci každý týden ke svým rodičům. Komunikace prostřednictvím nových médií umožňuje partnerům komunikovat vzájemně ve chvílích, kdy by spolu komunikovali, pokud mohli být spolu, jako je ranní probuzení, snídane, rozhovor po příchodu z práce atp., jenže jsou tyto chvíle nuceni trávit odděleně, ať už na druhém konci země nebo jen v práci.

Jana (partner Petr): „Když jsi s tím člověkem ráno, když se probudíš, tak si s ním něco řekneš. My se nevidíme, tak si voláme. Když přijdeš z práce, tak se s tím člověkem bavíš, jak bylo celý den v práci. My se nevidíme, my si voláme. Pak podle toho, jestli ten den trávíte spolu nebo každý zvlášť,

tak když se večer vrátíte, mluvíte o tom, jak jste se měli. A zase, my se nevidíme, takže si voláme.“

Opět ale platí, že tento druh komunikace je jen možnost, a záleží na charakterech partnerů a nastavení jejich vztahu, jestli jí využijí. Zatímco Jana s Petrem a Lenka s Jáchymem potřebují každodenní komunikaci, i když se nevidají, protože podle slov Lenky, „*když spolu opravdu den nepromluvíme, to u nás znamená velký průser*“, jiné páry takovou potřebu nemají.

Alena (partner Daniel): „*Hodně se to odvíjelo od toho, že když jsem byla v Olomouci, tak jsme si psali a volali víc, ale já mám problém, že já na to moc nejsem. Myslím si, že jsme si víc psali na facebooku, ale tím, že s ním ta komunikace nikdy nebyla taková, že bychom si strašně povykládali, tak se to omezilo na informační, cos dělala, jak ses měla a takhle. Když jsme si řekli, nebo spíš napsali, co jsme ten den dělali, tím to většinou skončilo, občas jsme si zavolali, ale když jsem byla čtyři pět dnů pryč, tak jsme si zavolali třeba dvakrát a zbytek jsme si psali a pak se to zas točilo kolem toho, kdy přijedu a co naplánujeme, až přijedu. Toho nikdy nebylo moc. Já to tak asi mám.“*

Jako náhrada osobní komunikace může ta prostřednictvím nových médií fungovat i ve chvílích, když si partneři potřebují něco důležitého sdělit, potřebují jeden druhého, ale momentálně není možné, aby spolu mluvili z očí do očí. Například Nela a Jakub si běžně nevolají, protože, jak říká Nela, „*Jakub nemá rád, když se mu volá, a já vlastně taky ne.*“ Nicméně došlo na pár situací, kdy sáhla i po této možnosti.

Nela (partner Jakub): „*No, minimálně ve dvou z těch situací jsem na tom byla špatně, takže jsem s ním chtěla mluvit, chtělo to osobnější kontakt z mé strany. Ale nevybavuju si, že by mi volal on, to nikdy, vždycky jsem volala já.“*

Jolana (partner Karel): „*Já jsem mu volala, když mi zavolali z práce, že mě berou, tak jsem mu zavolala, že mám tu práci. Nebo takové ty důležité...“*

3.4.3 Vytváření rutiny i v zóně „tam a ted“

Rutinní praxe jsou základem každodennosti v domácnosti a ruku v ruce s tím, že se komunikace prostřednictvím nových médií stala nadstavbou každodennosti, jde i to, že vzniká určitá rutinní komunikace. U zrodu těchto rutin stojí vytvořené pravidlo.

Lenka (partner Jáchym): „Ráno máme tradici, že kdo se vzbudí jako první, tak toho druhého nebudí, a ten druhý, když se vzbudí, tak napíše dobré ráno.“

Hynek (partnerka Martina): „V běžném dni SMS se smajlíkem dopoledne, pak čtyři SMS odpoledne, typu, když jdu z práce, ať koupím rohlíky. Nebo ať nekupuju pečivo, protože jinak automaticky koupím rohlíky. Na tuhle SMS odpovídám OK a smajlík. To považuju za standard.“

U Hynka a Martiny je rutinní typ komunikace ze všech párů z výběrového vzorku nejvýraznější. Svůj podíl na tom jistě má to, že jejich každodenní život má relativně pravidelný řád. Martina je na pravidelnost v komunikaci navíc zvyklá díky pravidelným telefonátům s rodiči a Hynek o sobě prohlašuje: „*Já mám zrovna rád stereotypy a pravidelný režim.*“ U více párů ve vzorku se ale objevuje komunikace soustředěná do časových úseků souvisejících s nějakým jídlem, což ukazuje, že i komunikace prostřednictvím nových médií se podřizuje vnějším okolnostem (např. přestávky v práci), což může vést k vytváření pravidelných návyků a rutinní komunikace.

Eva (partner Jan): „Takže si napíšeme, jestli nám chutnala svačinka, jestli jsme po obědě, jestli jsme na obědě, takhle okolo těch chvil, kdy v práci jíme.“

3.4.4 Neustálý přehled o partnerovi

Díky možnosti permanentního kontaktu mezi partnery, kterou jim dávají mobilní telefony a internetové připojení, mají partneri o sobě navzájem mnohem větší přehled. Je možné se prakticky kdykoliv dozvědět, kde se partner nachází, co dělá, nebo s kým je. Páry ve výběrovém vzorku nezachází tak daleko, aby museli znát každý krok druhého, ale mnohdy jsou zvyklé si dávat vědět, kdykoliv se přemisťují, nebo alespoň, když někam cestují nebo

jsou neobvykle dlouhou dobu nebo v neobvyklou hodinu mimo domácnost. Tato oblast komunikace je rovněž provázána pravidly nastavující, kdy je žádoucí, aby o sobě partner dával vědět, a zda je třeba si o to říct, nebo je taková komunikace automatická. Tato pravidla vznikají především ze starosti o druhého.

Jan (partnerka Eva): „Máme zvyk, že když jeden mění polohu, místo, a sedíme v té tramvaji, nebo já jdu pěšky, tak si napíšeme. [...] Jednak dáváme druhému vědět, kde jsme, kdyby náhodou něco, děláme si přehled o sobě. Většinou to bývá tak, že kdo dává vědět o sobě, kde je, tak iniciuje konverzaci. Není to tak, že bych jí vypisoval, kde jsi teď.“

Lenka (partner Jáchym): „Když je jeden z nás venku, tak se o sebe bojíme, a tak si třeba o půlnoci napíšeme, jak jsme na tom, jestli máme čekat nebo jít spát. Moc se nám nedaří usnout, když je ten druhý venku, čekáme na sebe.“

Pokud je pravidlo porušeno a partner se neozve v určenou dobu nebo v určené situaci, ten druhý se ho obvykle s nějakou časovou prodlevou pokusí kontaktovat a ujistit se, zda je v pořádku.

Martina (partner Hynek): „Taky to tak dělám, že vždy, když jdu od koní a jedu domů, píšu, že jsem nespadla a nezabila se, nic se mi nestalo. Pošlu SMS, že je vše v pořádku, žiju. [...] Občas jsem zapomněla, například minulý týden, a už mi psal, co se děje, jestli už jdu od koní.“

Situaci ovšem někdy zkomplikuje, když je partner nedostupný – nečte zprávy, má vypnutý telefon nebo jej nezvedá. Typicky pak následují dvě typy reakcí – racionalizace, kdy se respondent snaží sám sobě vysvětlit, že se druhému nic nestalo, že za jeho nedostupnost jistě může jen nějaká vnější okolnost jako nedostatek signálu, baterie apod., a emocionální reakce, kdy se respondent o partnera bojí a představuje si scénáře, co všechno zlého se mohlo stát. U některých respondentů dokonce nastupují obě reakce současně.

Jolana (partner Karel): „On hlavně v tu chvíli měl nové auto, já už jsem ho viděla někde ve škarpe, ale pak jsem říkala: ,Třeba jenom usnul, vybil se mu telefon, náhoda, může se to stát.““

Pro případy nedostupnosti mají některé páry vytvořená pravidla, jak reagovat, pokud ví, že se takové situace stávají. Například pokud Jáchym nemůže sehnat Lenku, pošle „*esemesku s otazníkem, a až odpoví, tak odpoví.*“ Lukáš naproti tomu reaguje na několikačetná zmeškaná volání od přítelkyně nebo na SMS typu: „*Zavolej mi hned, jak budeš moct.*“ Pokud jeden z partnerů předpokládá, že by mohl být nedostupný, lze předcházet nedorozuměním, a mnozí respondenti to tak skutečně dělají.

Jan (partnerka Eva): „*Když už, tak se na to snažíme připravit dopředu: ,Hele, jsme ve sklepě, není tam mobilní internet, pošlej esemesky. Mám dvě procenta baterky, zapomněl jsem si nabít telefon, budu tam tehdy a tehdy a buď tam taky.*‘ Vždycky se snažíme to předvídat a předejít zbytečným komplikacím, které by to mohlo způsobit.“

Jáchym (partnerka Lenka): „*Nebo si už voláme a ona mi řekne: ,Mám málo baterky, tak se nediv, jestli nám to skape.*‘ Pak to skape a říkám si, hm, došla jí baterka.“

3.4.5 Provazování osobní komunikace a komunikace prostřednictvím NM

Komunikace prostřednictvím nových médií tu osobní nejen nahrazuje, jak jsem uvedla v bodě 3.4.2, ale především doplňuje. Páry tímto způsobem řeší mnohdy tytéž věci, o nichž se baví i osobně a jejich rozhovory v domácnosti a přes mobilní telefony na sebe navazují. Tím, že je možné si napsat či zavolat prakticky kdykoliv a odkudkoliv, nepoužívají partneři média jen ke sdílení důležitých informací, ale zůstávají jednoduše v kontaktu v průběhu dne, aby si sdělovali prakticky cokoliv.

Lenka (partner Jáchym): „*My si píšeme blbosti. Třeba: ,Ted' jsem viděl v autobuse srandovní paní a říkala to a to.*‘ Nejsou to jenom provozní věci, ale jsou to kraviny.“

Pokud má přijít na řadu nějaké téma, které je vhodnější řešit osobně, ať už se jedná o citlivá témata týkající se vztahu nebo rodiny, nebo je nutné vést diskuzi¹¹, páry se mohou na toto téma připravit poznámkou typu „odpo si povíme“.

¹¹ Většina ze zkoumaných párů volí osobní komunikaci místo zprostředkované především u témat, jež vyžadují diskuzi a hledání konsensu, protože je to jednak rychlejší a praktičtější, než když „*člověk stráví tři čtvrtě hodiny na messengeru pinkáním zpráv*“, a jednak kvůli možným nedorozuměním, která mohou vyplývat z absence mimiky a tónu hlasu při komunikaci přes mobilní telefon.

Shrnutí důvodů pro provazování komunikace vyjádřil ve svém prohlášení Jakub: „*Rozhodně to není oddělené. Já si myslím, že to ani oddělit nejde, protože je to komunikace a je to předávání informací, a pokud je to úspěšná komunikace a k předání informací dojde, tak to má vliv na nějaké další konverzace a přenáší se to.*“

4. Diskuze a závěr

Tato práce navázala na tradici mediálně-etnografického přístupu ke každodennosti, již spojila s debatou o roli nových médií v romantických vztazích a jejím cílem bylo přiblížení role nových médií v každodennosti párů. K dosažení cíle byl využit kvalitativní typ výzkumu a za pomoci systému kódování z metody zakotvené teorie bylo analyzováno celkem šestnáct rozhovorů. Respondenty představovalo osm bezdětných pracujících párů ve věku 23–31 let, které spolu žijí ve společných domácnostech. Výzkum se zaměřoval jak na mediální praxe partnerů v domácnosti, tak na jejich vzájemnou komunikaci prostřednictvím nových médií, která představuje rozšířenou oblast sdílené každodennosti v zóně „tam a teď“. Tomuto rozdělení byly přizpůsobeny i výzkumné otázky, na které na tomto místě odpovím na základě kategorií získaných analýzou rozhovorů.

Hlavní otázka 1:

Jak se sdílené mediální praxe podílí na utváření každodennosti párů a jakých podob tyto praxe ve společné domácnosti párů nabývají?

Základním poznatkem je, že sdílený čas páru neznamena nutně sdílení praxí. Partneři často naplňují sdílený čas individuálními praxemi, které do určité míry modifikují na základě vyjednávání s partnerem (např. styl hudby, hlasitost televize). Pokud jde o samotné sdílené praxe, ty vznikají buď přirozeným vývojem, nebo cíleně (tzn. jsou iniciované) na základě individuálních praxí partnerů. Spíše než konkrétní podoba a průběh sdílených mediálních praxí, z nichž některé popisuji v analytické části, je třeba zdůraznit zjištění, že sdílené mediální praxe plní v každodennosti párů tyto čtyři funkce:

1. Naplňování rutiny – tyto praxe jsou pro páry „automatické“ a stěží lze vyhledat jejich původ. Páry naplňují rutinu např. usínáním u seriálu nebo pouštěním televize vždy při večeři.
2. Plnohodnotný čas ve dvou – tyto praxe jsou založené na iniciaci a partneři je vnímají jako hodnotné pro jejich vztah. Věnují se jeden druhému například při komentovaném sledování filmů nebo společném hraní počítačových her.
3. Nová média jako prostředek ke společně trávenému času – představují mediální praxe zahrnující vyhledávání informací o možnostech společně tráveného času mimo domácnost jako jsou výlety, kulturní akce apod.

4. Kulisa ke společné činnosti – médium slouží k dotvoření atmosféry při společných i individualizovaných činnostech v domácnosti.

Vedlejší otázky hlavní otázky 1:

S jakými motivacemi, očekáváními či rolemi jsou tyto sdílené mediální praxe partnery spojovány?

U všech sdílených mediálních praxí s výjimkou těch, které slouží k naplňování rutiny, figuruje nějaká motivace, ať už se jedná o snahu strávit společný čas, relaxovat a odpočinout si po náročném dni, nebo jen „vyplnit prostor nějakým zvukem“. S očekáváními jsou nejvíce spojeny mediální sdílené praxe nazvané jako „plnohodnotný čas ve dvou“, zatímco u těch, kdy nová média slouží jako „prostředek ke společně trávenému času“, se očekávání týkají až té činnosti, k níž si partneři najdou pomocí médií cestu (např. turistika, návštěva kina apod.) Aby byla praxe partnery vnímána jako plnohodnotný čas ve dvou, musí naplňovat konkrétní očekávání – vzájemnou pozornost a interakci partnerů. Jestliže se můžou partneři o filmu či seriálu bavit a soustředí se při něm i jeden na druhého, má pro ně tato praxe zcela jiný význam než kupříkladu rutinní promítání filmu při každém jídle.

Očekávání jsou dále spojena nejen se sdílením praxí, ale i se sdílením mediálních objektů, internetových účtů a přístupových hesel. Zde partneři ve shodě s deklarovanými morálními zásadami a úctou k soukromí očekávají, že jejich druh či družka bude při tomto sdílení respektovat vytyčené hranice soukromí. V několika případech ale toto očekávání nebylo naplněno, což vedlo v páru k různým reakcím od jednorázové diskuze po dlouhodobou změnu chování.

Nejdůležitější role spojená se sdílenými mediálními praxemi partnerů je role iniciátora. Tato role je rovněž podmínkou pro vznik praxí, při nichž tráví pár plnohodnotný čas ve dvou. Iniciací ze strany jednoho z partnerů se tyto praxe v základu odlišují od praxí naplňujících rutinu, které jsou v každodennosti párů již natolik zautomatizované, že je není třeba iniciovat. Iniciace je také v některých případech důležitá, aby se z individuální mediální praxe stala praxe sdílená (např. u hraní počítačových her).

Hlavní otázka 2:

Jak pomáhá párům komunikace prostřednictvím nových médií ve sdílení každodennosti?

Komunikace prostřednictvím nových médií představuje pro páry nadstavbu sdílené každodennosti, a ačkoliv každý pár využívá pro komunikaci jinou kombinaci objektů a aplikací a komunikace má pár od páru různou frekvenci a strukturu obsahu, lze identifikovat pět oblastí, v nichž pomáhá tato komunikace partnerům sdílet jejich každodennost i mimo domácnost:

1. Domlouvání a organizování „za pochodu“ – díky této možnosti není nutné, aby byl pár dopředu domluvený například, co nakoupí, kdy se sejde po práci apod.
2. Nahrazování osobního kontaktu – zejména v obdobích delší nepřítomnosti jednoho z partnerů v domácnosti umožňuje páru být stále v kontaktu podle zvyku ze sdílené každodennosti.
3. Vytváření rutiny i v zóně „tam a teď“ – stojí za pravidelností komunikace, utvářením zvyků komunikovat v určitý čas určitým způsobem či za určitým účelem.
4. Neustálý přehled o partnerovi – umožňuje stále vědět, kde se partner nachází, kdy se přemísťuje nebo jestli je v pořádku.
5. Provazování osobní komunikace a komunikace prostřednictvím NM – projevuje se tak, že osobní a zprostředkovaná komunikace tvoří jedno kontinuum, jeden způsob navazuje v každodenním životě na druhý a opačně.

Vedlejší otázky hlavní otázky 2:

Jaká konkrétní pravidla mají partneři ohledně komunikace pomocí nových médií mimo domov?

Existence pravidel a jejich množství se u párů liší, což je dáno osobnostními charakteristikami partnerů. S pravidly je nejvíce spojen způsob komunikace, kdy si partneři vytváří rutinu i v zóně „tam a teď“. Patří sem pravidla o psaní ranních SMS, pravidelné SMS ohledně nákupu nebo záměrná koncentrace komunikace do určitých období během dne. Explicitně stanovená pravidla se také týkají komunikace „nahrazující osobního kontaktu“, obzvlášť pokud je jeden z partnerů dlouhodobě mimo domov. Konkrétně se jedná o pravidla určující dobu komunikace nebo jejího iniciátora. „Neustálý přehled o partnerovi“ si také u některých párů žádá vytvoření pravidel například o „dávání si vědět“, pokud partner někam cestuje. Pro předcházení nedorozumění a emocionálních reakcí si mnohé páry vytváří i pravidla pro

případy nedostupnosti, jako je včasné informování partnera o nedostupnosti nebo SMS či jiná zpráva v konkrétním tvaru značící druhému, že by se měl ozvat, jakmile si zprávu přečte.

Jak jsou tato pravidla utvářena? Formulují partneři pravidla explicitně, nebo implicitně a v jakých situacích?

Explicitní stanovování pravidel komunikace se týká zejména situací, kdy není dobře možné je utvářet „za pochodu“, tedy pokud je jeden z partnerů například dlouhodobě mimo domov a je potřeba určit, kdy a jak se může pár spojit. Implicitní utváření pravidel je ovšem pro každodenní život mnohem častější a přirozenější, většina takto vzniklých pravidel podle slov respondentů „prostě vyplyne“ a na základě opakování se stane zvykem. Označování takto vzniklých návyků za pravidla není běžné.

V této práci jsem navázala na výzkumy zabývající se rolí nových médií v romantickém vztahu realizované v USA, jež jsem představila v teoretické části. Některé poznatky z uvedených výzkumů jsem užila při tvorbě jádra interview. Na základě návrhů z některých výzkumů a jejich limitů jsem do výzkumu zahrnula oba partnery, abych tak získala ucelený pohled na sdílenou každodennost páru, a věnovala se utváření pravidel komunikace prostřednictvím nových médií. Velmi důležitým konceptem pro formulování výzkumného problému a zacílení celého výzkumu byl koncept časoprostorového rozpojení (Giddens 2003), na jehož základě jsem spojila téma každodennosti v prostoru domácnosti, jak ji pojmají představitelé mediálně-etnografického přístupu ke každodennosti (Silverstone 1994, Bakardjjeva 2005, Macek 2013) a teorie domestikace (Berker et al. 2006), s tématem permanentního kontaktu prostřednictvím nových médií.

Vzhledem k tomu, že jsem při hledání odpovědi na otázku, jak komunikace prostřednictvím nových médií přispívá ke sdílení každodennosti v zóně „tam a teď“, došla k pěti způsobům a jejich zastoupení ve výpovědích respondentů bylo značné, mohu potvrdit, že tato komunikace partnerů se na jejich sdílené každodennosti podílí poměrně významně. Jak sdílené mediální praxe v prostoru domácnosti, tak komunikace prostřednictvím nových médií podléhají motivacím, očekáváním a vytváření pravidel a rolí. V obou oblastech dochází k nastolování rutiny, a navíc je zcela obvyklé provazovat komunikaci osobní a komunikaci zprostředkovanou novými médii. Všechny tyto skutečnosti svědčí o tom, že obě zkoumané

oblasti představují dohromady oblast sdílené každodennosti párů, a tato práce poskytuje vhled do jejího utváření a fungování.

Limity této práce se týkají konstrukce výběrového vzorku, který jsem neúmyslně ovlivnila vlastními demografickými charakteristiky, protože jsem potenciální respondenty vybírala z řad svých známých a jejich známých na základě kritérií představených v metodologické části. Výsledných osm párů respondentů tvoří poměrně specifickou skupinu, jelikož všichni žijí v bytech ve velkých sídlech a disponují poměrně vysokým kulturním a sociálním kapitálem, většina z nich má vysokoškolské vzdělání. Všichni jsou poměrně intenzivními uživateli nových médií, což je vhodné pro účely práce, nicméně to nemusí být vypovídající s ohledem na celou populaci. Dalším společným znakem je odmítání klasického užívání televize. Považuji přinejmenším za etické na tyto vlastnosti výběrového vzorku poukázat, nicméně vzhledem k tomu, že se jedná o kvalitativní výzkum, zobecnitelnost na celou populaci je předem vyloučena, ačkoliv věřím, že by se v mnohých situacích z každodenního života zkoumaných párů „našli“ i jiní lidé stejné věkové skupiny žijící v domácnosti se svým romantickým partnerem.

Tato práce se zabývá problematikou sdílení každodennosti, médií a soukromí romantických partnerů v době, kdy mobilní komunikační technologie umožňují být neustále dostupní. Nevyčerpala a ani si nekladla za cíl vyčerpát problematiku sdílené každodennosti párů a poskytuje otázky k zodpovězení v příštích výzkumech. Připojuji se k návrhu Juhasze a Bradforda (2016) na vytvoření longitudinální studie, kde by bylo možné pozorovat, jak se sdílená každodennost páru proměňuje a jak jsou skutečně dlouhodobě utvářena pravidla jak komunikace, tak sdílení mediálních praxí a objektů. K tématu by dále přispěl výzkum zabývající se vytvářením, porušováním a případným opětovným vyjednáváním hranic soukromí v užívání nových médií. Tohoto problému jsem se v práci dotkla pouze okrajově, a i když by jeho výzkum znamenal získávání citlivých osobních informací, které by si žádalo zkušeného tazatele, zjištění takového výzkumu by pomohla rozklíčovat další část toho, jak nová média ovlivňují partnerské vztahy.

5. Seznam literatury

- AHLSTROM, Michelle et al., 2012. Me, my spouse, and my avatar. *Journal of Leisure Research*. **44**(1), 1–22.
- JUHÁSZ, Audrey a Kay BRADFORD, 2016. Mobile Phone Use in Romantic Relationships. *Marriage & Family Review*. **52**(8), 707–721.
- BAKARDJIEVA, Maria, 2005. *Internet Society: The Internet in Everyday Life*. London: SAGE
- BERGER, Peter L. a Hansfried KELLNER, 1964. Marriage and the construction of reality. *Diogenes*. **46**, 1–25.
- BERKER, Thomas et al., 2006. *Domestication of Media and Technology*. Maidenhead: Open University Press.
- BIRD, Elizabeth S., 2003. *The Audience in Everyday Life. Living in a Media World*. New York and London: Routledge.
- COYNE, Sarah M. et al., 2011. I luv u :) : a descriptive study of the media use of individuals in romantic relationships. *Family Relations*. **60**(April), 150–162.
- DISMAN, Miroslav, 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.
- DURAN, Robert L., Lynne KELLY a Teodora ROTARU, 2011. Mobile Phones in Romantic Relationships and Dialectic of Autonomy Versus Connection. *Communication Quarterly*. **59**(1), 19–36.
- EZZY, Douglas, 2002. *Qualitative Analysis*. Crow's Nest: Allen&Unwin. GIDDENS, Anthony, 2003. *Důsledky modernity*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství.
- HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál.
- CHOTPITAYASUNONDH, Varoth a Karen M. DOUGLAS, 2016. How „phubbing“ becomes the norm: The antecedents and consequences of snubbing via smartphone. *Computers in Human Behavior*. (63), 9–18.
- JIN, Borae a Jorge F. PEÑA, 2010. Mobile Communication in Romantic Relationships: Mobile Phone Use, Relational Uncertainty, Love, Commitment, and Attachment Styles. *Communication Reports*. **23**(1), 39–51.

- KATZ, James E. a Mark AAKHUS, ed., 2004. *Perpetual Contact: Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press.
- LAURSEN, Ditte, 2012. Sequential organization of text messages and mobile phone calls in interconnected communication sequences. *Discourse & Communication*. **6**(1), 83–99.
- LIVINGSTONE, Sonia, 2002. *Young People and New Media*. London: SAGE.
- MACEK, Jakub, 2013. *Poznámky ke studiím nových médií*. Brno: Masarykova univerzita.
- MACEK, Jakub, 2015. *Média v pohybu. K proměně současných českých publik*. Brno: Masarykova univerzita.
- MILLER-OTT, Aimee E. a Lynne KELLY, 2016. Competing Discourses and Meaning Making in Talk about Romantic Partners' Cell-Phone Contact with Non-Present Others. *Communication Studies*. **67**(1), 58–76.
- MILLER-OTT, Aimee E., Lynne KELLY a Robert L. DURAN, 2012. The Effects of Cell Phone Usage Rules on Satisfaction in Romantic Relationships. *Communication Quarterly*. **60**(1), 17–34.
- MILLER-OTT, Aimee E. a Lynne KELLY, 2015. The Presence of Cell Phones in Romantic Partner Face-to-Face Interactions: An Expectancy Violation Theory Approach. *Southern Communication Journal*. **80**(4), 253–270.
- MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- MORLEY, David, 1992. *Television, Audiences and Cultural Studies*. London: Routledge.
- REED, Lauren A., Richard M. TOLMAN a Paige SAFYER, 2015. Too close for comfort: Attachment insecurity and electronic intrusion in college students' dating relationships. *Computers in Human Behavior*. (50), 431–438.
- ROBERTS, James A. a Meredith E. DAVID, 2016. My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction among romantic partners. *Computers in Human Behavior*. (54), 134–141.
- SCHUTZ, Alfred a Thomas LUCKMANN, 1973. *The Structures of the Life-World*. Evanston: Northwestern University Press.
- SILVERSTONE, Roger, 1994. *Television and everyday life*. London: Routledge.

STARÁ, Alena, 2010. *Sdílené domácnosti: nové sféry intimity?*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Nakladatelství Albert.

SYROVÁTKOVÁ, EVA, 2015. *Role starých a nových médií v každodenním životě blue collars*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

VYROUBALOVÁ, Martina, 2014. *Nová média v životě žen na mateřské a rodičovské dovolené*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

ZATLOUKALOVÁ, Irena, 2007. *Paralelní a partnerské vztahy očima sociologie*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

ZHAO, Shanyang, 2006. The Internet and the Transformation of the Reality of Everyday Life: Toward a New Analytic Stance in Sociology. *Sociological Inquiry*. **76**(4), 458–474.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Jádro interview.....	28
Tabulka 2: Demografické údaje párů	32
Tabulka 3: Přiřazování kategorií k významovým jednotkám	37

Jmenný rejstřík

Aakhus Mark, 14	Ezzy Douglas, 24, 35	Miller-Ott Aimee E., 18,
Ahlstrom Michelle, 16	Giddens Anthony, 7, 9,	19, 20, 21, 22, 29, 30
Bakardjieva Maria, 7, 9,	14, 70	Miovský Michal, 24, 25,
10, 11, 12, 70	Hendl Jan, 24, 25, 26, 27,	26, 27, 30, 31, 34
Berger Peter, 9, 22	35, 36	Morley David, 10, 13
Berger Peter L., 30	Chotpitayasunondh	Peña Jorge F., 20, 21
Berker Thomas, 9, 10, 11,	Varoth, 20	Reed Lauren, 58
12, 13, 70	Jin Borae, 20, 21	Roberts James, 20
Bird Elizabeth, 27	Juhasz Audrey, 20, 21	Schutz Alfred, 10
Bradford Kay, 20, 21	Katz James E., 14, 15	Silverstone Roger, 7, 9,
Corbinová Juliet, 24, 35,	Kellner Hansfried, 22, 30	10, 11, 12, 13, 70
36	Kelly Lynne, 19, 20, 21	Stará Alena, 12
Coyne Sarah M., 17, 18,	Laursen Ditte, 20	Strauss Anselm, 24, 35,
19, 21, 58	Lefebvre Henri, 11	36
David Meredith E., 20	Livingstone Sonia, 12, 16	Syrovátková Eva, 12
Disman Miroslav, 24	Luckmann Thomas, 9, 10	Vyroubalová Martina, 30
Douglas Karen M., 20	Macek Jakub, 7, 9, 10, 13,	Zatloukalová Irena, 22
Duran Robert, 8, 18, 19,	14, 15, 16, 17, 70	Zhao Shanyang, 10, 14
21, 29		

Věcný rejstřík

autonomy versus connection, 19	mediální celek, 6, 16, 38
časoprostorové rozpojení, 13, 14, 15	mediální praxe, 15
domácnost, 11, 22	phubbing, 20
domestikace, 6, 11, 12, 13, 70	sdílené mediální praxe, 5, 15, 16, 23, 30,
domov, 11, 12	33, 41, 48, 67, 68, 70
individuální mediální praxe, 15, 38	teorie nomické ruptury, 22
každodennost, 9, 10, 12, 15, 22	

6. Přílohy

6.1 Profily respondentů

Veronika a Lukáš

Veronice je 23 let, nedokončila vysokou školu a v současné době je nezaměstnaná, což částečně přivozuje svému zdravotnímu stavu (epilepsie). Lukáš (25) je finanční poradce, studia na vysoké škole zanechal. Chodí spolu tři a půl roku, ze začátku jejich vztah fungoval na dálku díky přejíždění z Brna do Olomouce a naopak, poslední rok a půl spolu bydlí v pokoji na studentském bytě v Olomouci, kde už předtím přes rok bydlel Lukáš. Lukáš zčásti kvůli práci a zčásti kvůli své rodině tráví vždy několik dní v týdnu v Brně a Veronika zůstává sama v Olomouci, kde má i v Lukášově nepřítomnosti neomezený přístup k jeho počítači. Jejich hlavním komunikačním médiem je mobilní telefon, volají si někdy i několik hodin, přičemž během telefonátu ještě každý něco dělá.

Jolana a Karel

Jolana (28) je sociální pracovnice, Karel (29) podniká v oblasti IT, oba mají vystudovanou vysokou školu. Karel už má za sebou jednu zkušenost s bydlením s přítelkyní. S Jolanou chodí přes rok, většinu té doby několikrát do týdne přespával v Jolanině malém bytě, ale od Nového roku se nastěhovali do vlastního o něco většího podnájmu. V době rozhovoru spolu bydleli tři měsíce. Jejich byt ještě není zcela zařízený, nicméně denní režim má pár už poměrně zaběhlý a plánuje rozestavení dalšího nábytku a médií. V plánu je pořídit televizi a větší knihovnu. Karel pracuje velkou část dne doma na počítači v přítomnosti Jolany, která si hodně pouští filmy a Karel je má jako kulisu k práci. Společně trávený čas se soustředí především na víkendy, kdy pár jezdí na výlety po okolí.

Alena a Daniel

Alena (27) a Daniel (26) spolu chodí již devět let, a když se před sedmi lety rozhodli jít studovat do Brna, začali spolu bydlet. Čtyři roky bydleli v pronajatém 1+1, v současnosti bydlí ve svém druhém, větším podnájmu. Pokud jde o zařízení bytu, není klasické, neboť

místo obývací stěny má pár v obývacím pokoji velký stůl vlastní výroby se dvěma počítači a v ložnici má Daniel kvůli svému koníčku postavený ponk, pracovní stůl. Daniel vysokou školu nedokončil, takže pracuje už pět let v elektrotechnickém průmyslu. Alena studovala do loňského roku, od podzimu pracuje. Dva roky během studií dojížděla do Olomouce, tak nebývali celé týdny s Danielem spolu. Nyní jim nejvíce času zabírá práce, a tak se snaží spolu trávit co nejvíce času o víkendech, kdy provozují turistiku.

Eva a Jan

Eva (30) přijela před jedenácti lety studovat do Brna, kde Jan (30) žije celý život, a prakticky od té doby spolu chodí. Sedm a půl let spolu bydlí a tři roky jsou manželé. Už během studií spolu trávili čas střídavě na kolejích, střídavě u Jana doma. Tři roky bydleli v pokoji na studentském bytě, další tři roky už bydleli sami dva v garsonce a nyní bydlí v dalším, větším podnájmu. Oba partneři mají vysokoškolské vzdělání a pracují v humanitních oborech. V jejich domácnosti se nachází nejvíce médií ze všech navštívených domácností, navíc je vše propojeno a mediální obsahy lze téměř na všech zařízeních spouštět ze sdíleného úložiště. Partneři znají navzájem většinu svých přístupových hesel na internetu a nemají problém ani se sdílením médií, oboje považují za potřebné pro fungování důvěry ve vztahu.

Nela a Jakub

Nela (30) a Jakub (29) spolu chodí rok a půl a skoro stejně dlouho spolu bydlí v bytě v Brně, kde předtím žila Nela sama. Ze začátku vztahu u ní Jakub často pobýval a později se k ní úplně nastěhoval. Nela má už zkušenost se společným bydlením s přítelem z minulého vztahu, z něhož si odnesla nepříjemnou zkušenost s provozem a rušením společného bankovního účtu, a tak není nakloněna jakýmkoliv sdíleným účtům. S příchodem Jakuba se především naplnila knihovna. Oba partneři mají vysokoškolské vzdělání. Jakub, ač původem informatik, se považuje za technoskeptika.

Martina a Hynek

Martina (25) brigádně pracuje v bance, kam má od dubna 2017 nastoupit na hlavní pracovní poměr. Její přítel Hynek (26) pracuje se zvířaty. Martina a Hynek spolu chodí dva roky, z toho rok a půl spolu bydlí v podnájmu v bytě na kraji Olomouce. Jejich všední dny mají

poměrně pravidelný režim, víkendy tráví pár většinou s rodinou na chatě. Přestože spolu partneri nejsou dlouho, berou se jako „de facto rodinu“ a není pro ně problém si půjčovat média jako notebook nebo mobilní telefon a znát navzájem některá svoje hesla.

Jana a Petr

Janě je 30 let, nedávno získala doktorát na pedagogické fakultě a je učitelkou na VOŠ. S Petrem, kterému je 31 let a je vyučen, jsou 12 let ve vztahu, z toho šest let spolu bydlí a tři roky jsou manželé. Od začátku vztahu byli zvyklí vídat se prakticky denně nebo jen s několikadenní přestávkou, zkouškou jejich vztahu byla stáž Jany v Americe. Na částečné odloučení si manželé zvykli až v posledních letech kvůli Petrově proměnlivé pracovní náplni. Poprvé spolu začali bydlet v podnájmu po ukončení Janina navazujícího magisterského studia. Po několika měsících se stěhovali do druhého podnájmu, kde žili dva a půl roku a mezitím se vzali. Po svatbě se manželé rozhodli pro koupi vlastního bytu a po dobu rekonstrukce, která trvala celý rok, bydleli u Petrových rodičů. Ve vlastním bytě už žijí dva roky a nejdůležitější roli v jejich mediálních praxích hrají dvě dominanty obývacího pokoje, a to televize a knihovna. Každodennost tohoto páru je velice proměnlivá v závislosti na práci Petra, který část roku tráví na horách a bývá i několik měsíců mimo domov. Pak jim osobní kontakt nahrazují pravidelné telefonáty. Pokud je Petr doma v Olomouci, pracuje jako dělník na lešení, což mu také zabírá spoustu času.

Lenka a Jáchym

Lenka (24) a Jáchym (25) jsou oba čerství absolventi vysoké školy, kteří jsou první rok ve stálém zaměstnání. Jáchymovi kromě práce zabírají spoustu času také tréninky a turnaje s frisbee týmem. Lenka a Jáchym spolu chodí necelé tři roky a z toho necelé dva roky spolu bydlí v podnájmu v malém bytě v Brně. Oba stále občas odjíždí na víkendy k rodičům, a tak má ten druhý mnohdy celý byt pro sebe a dohání sledování filmů, které nezapadají do vkusu druhého. Lenka je nadšenec do Instagramu a lifestylového youtuberingu, Jáchym spíše vyhledává zprávy a informace. Oba chtějí denně sledovat zprávy, ale vzhledem k nepřítomnosti televize v jejich ještě nekompletně zařízené domácnosti si nedokázali dosud vytvořit návyk pravidelného sledování zpráv. Kvůli malému prostoru v bytě a sportovnímu založení Jáchyma se oba snaží hodně času trávit mimo domov na procházkách, akcích s přáteli apod.

6.2 Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ÚČASTÍ VE VÝZKUMU

Výzkum, jehož se respondent/ka účastní, je součástí výzkumné diplomové práce, jehož autorkou je Radka Zavadilová, jejíž školitelkou je Mgr. et Mgr. Alena Macková, Ph.D.

Výzkumníci se zavazují k tomuto:

- Výzkum má **výlučně vědeckou povahu** a data v něm získaná nebudou použita ke komerčním ani jiným účelům, jež nesouvisejí se zmíněným projektem a seminářem.
- Výzkum je **důsledně anonymní**: veškerá data během něj získaná budou anonymizována tak, aby respondent/ka nebyl/a identifikovatelný/á. Současně se výzkumníci zavazují, že neanonymizované audiozáznamy budou smazány neprodleně po přepisu a anonymizaci rozhovorů a že samotné přepisy rozhovorů nebudou veřejně dostupné.
- Respondent/ka má během rozhovoru **právo z výzkumu kdykoli odstoupit** a právě tak **má v průběhu výzkumu právo požadovat nepoužití či smazání již získaných záznamů, přepisů a souvisejících dat**.
- Respondent/ka má právo vědět, jakým způsobem byla užitá data získaná během rozhovoru a má právo seznámit se s anonymizovanou podobou přepsaného rozhovoru. V budoucnosti má rovněž právo vyžádat si kopie (ať už odborných nebo popularizačních) publikací, v nichž byla data získaná v tomto rozhovoru přímo užitá.

Informovaný souhlas existuje v jediné kopii, jež patří respondentce/respondentovi.

Respondent/ka svým podpisem stvrzuje, že byl/a seznámena s průběhem a účelem rozhovoru a že nic nenamítá proti užití tohoto rozhovoru výše uvedeným způsobem.

Respondent/ka:

Podpis resp.:

Tazatel/ka:

Podpis taz.:

Datum:

Mgr. et Mgr. Alena Macková, Ph.D.

Odborná pracovnice